

Lapset mukaan suunnitteluun

Osallistuvien menetelmien soveltaminen Hakametsän lähiliikuntapaikan suunnittelussa

Viivi Tasso

Examensarbete för hortonom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Landskapsplanering

Esbo 2010

EXAMENSARBETE

Författare: Viivi Tasso

Utbildningsprogram och ort: Utbildningsprogram för Landskapsplanering, Esbo

Inriktningalternativ/Fördjupning:

Handledare: Elina Regårdh

Titel: Barn med i planeringen. Anpassandet av metoder i deltagande planering i planering av Hakametsä näridrottsplats.

Datum 10.5.2010 Sidantal 49 Bilagor 1 Nr 10

Sammanfattning

Det viktigaste syftet med det här examensarbetet är att utreda hur metoder i deltagande planering passar i informationssamlandet bland barn och hur information fås. Det andra syftet med examensarbetet är att planera en näridrottsplats på Nystads Hakametsä lågstadiums skolgård. Planeringen är gjord i samarbete med Nuori Suomi rf. Resultat från deltagande planering bland barn har utnyttjats i planeringen av näridrottsplatsen.

Den teoretiska delen av arbetet handlar om barnens deltagande i planeringen av miljön och sådana näridrottsplatser, som rör barn. Metoder i deltagande planeringen forskas ur planeringens, barnens och planerarens synvinkel. Dessutom betraktas olika metoder i deltagande planeringen. I delen om näridrottsplatser, undersöks hurdana miljöer som inspirerar barn att röra på sig och hur skolgården lämpar sig som näridrottsplats.

Teorin av deltagande metoder har tillämpats i praktiken genom att undersöka metoderna bland elever i Hakametsä lågstadium. Resultaten av forskningen bevisar att speciellt "gåtur-metoden" producerar nyttig information till näridrottsplaneringens ändamål. Forskningen bevisar också att barn är förmögna att komma på bra och användbara idéer om sin närmiljö.

Språk: finska Nyckelord: deltagande planering, gåtur, näridrottsplats, skolbarn

Förvaras: Yrkeshögskolan Novias bibliotek

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Viivi Tasso

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Landskapsplanering, Espoo

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot:

Ohjaaja: Elina Regårdh

Nimike: Lapset mukaan suunnitteluun. Osallistuvan suunnittelun menetelmien soveltaminen Hakametsän lähiliikuntapaikan suunnittelussa.

Päivämäärä 10.5.2010 Sivumäärä 49 Liitteet 1 Nro 10

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tärkein tavoite on testata, miten osallistuvan suunnittelun menetelmät soveltuvat tiedon keruuseen lapsilta ja minkälaista tietoa ne antavat. Opinnäytetyön toinen tavoite on ollut yhteistyössä Nuori Suomi ry:n kanssa tuottaa lähiliikuntapaikkasuunnitelma Uudenkaupungin Hakametsän ala-asteen koulupihalle. Lähiliikuntapaikkasuunnittelussa on hyödynnetty osallistuvan tutkimuksen tuloksena lapsilta saatua tietoa.

Opinnäytetyön teoria tarkastelee lasten osallistumista ympäristön suunnitteluun sekä lähiliikuntapaikkaa lasten liikuttajana. Osallistuvia menetelmiä käsitellään suunnittelun, lapsen itsensä ja suunnittelijan näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan erilaisia osallistuvan suunnittelun menetelmiä. Lähiliikuntapaikka-osiossa tutkitaan, minkälaiset ympäristöt innostavat lapsia liikkumaan ja miten koulupiha soveltuu lähiliikuntapaikaksi.

Opinnäytetyön teoriaa on sovellettu käytäntöön tutkimalla osallistuvan suunnittelun menetelmiä Hakametsän ala-asteen koululaisten parissa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että erityisesti kävelykierros-menetelmän avulla saadaan lapsilta paljon liikuntapaikkasuunnittelua hyödyttävää tietoa. Lisäksi tutkimuksesta selviää, että lapset ovat kykeneviä tuottamaan käyttökelpoisia ideoita omaa elinympäristöään varten.

Kieli: suomi Avainsanat: osallistuva suunnittelu, kävelykierros,
lähiliikuntapaikka, kouluikäiset lapset

Arkistoidaan: Yrkeshögskolan Novian kirjasto

BACHELOR'S THESIS

Author: Viivi Tasso

Degree Programme: Landscape Planning

Specialization:

Supervisors: Elina Regårdh

Title: Including Children in a Planning Project - Application of the Methods in Participatory Planning in the Planning of Hakametsä Neighborhood Sports Facility

Date 10 May 2010 Number of pages 49 Appendices 1 Nr 10

Summary

The most important goal of this thesis is to study how the methods of participatory planning are suitable for the purpose of gathering information from children. Another goal of the work has been to create a neighborhood sports facility plan for the Hakametsä primary school yard. The planning of the sports facility has been carried out in co-operation with the Nuori Suomi ry. Results from the participatory planning research have been utilized in the planning of the neighborhood sports facility.

The theory section of the thesis deals with two things: children's participation in the environmental planning and the role of neighborhood sports facilities in the physical activities of children. Participatory planning is looked at from the viewpoint of the planning in itself, the viewpoints of the children as well as the designer. In addition, the different methods of participatory planning are observed. The neighborhood sports facility part of the section deals with what kind of environments encourage children to exercise and how the school yard is suited for the purpose of a neighborhood sports facility.

Theory has been applied in practice by studying the methods of participatory methods among students in Hakametsä primary school. The walkthrough method in particular was very useful in gathering information for the purpose of sports facility planning. The results of the research demonstrated that children are fully capable of producing good and viable ideas concerning their living environment.

Language: Finnish Key words: participatory planning, walkthrough, neighborhood sports facility, school children

Filed at: Novia library

Svensk sammanfattning

Examensarbetets syfte

Det främsta syftet med detta examensarbete är att behandla deltagande metoder och testa hur de här metoderna lämpar sig för datainsamlingen bland barn. Jag tar reda på vad betydelsen är av barns deltagande i planering, hur deltagande planeringen påverkar barn och vad som är planerarens roll i undersökningen. Jag behandlar också olika metoder i deltagande planeringen. Jag har valt att granska de metoder som kräver direkt interaktion mellan barn och planerare, som lämpar sig för användning bland barn och som kan användas i planeringsprojektets inledningsfas. I teoridelens slut behandlar jag vilken typ av vardagens miljö som inspirerar barn att röra sig och vilka följder skolgårdsrenovering har för barns fysiska aktivitet. I den praktiska delen av arbetet beskriver jag testandet av deltagande metoder, hurdan information de gav, hur metoder fungerade och hur resultat har tagits i beaktande i näridrottsplatsens planering.

Examensarbetet omfattar planen för näridrottsplatsen och är gjort i samarbete med Nuori Suomi. Syftet med samarbete har varit att planera en näridrottsplats på Nystads Hakametsä lågstadiums skolgård. Skolgården är byggd på 1990-talet och kräver renovering. Våren 2009 tog eleverna del i gåturen, som undersökte barns åsikter och önskemål gällande skolgården. Resultat från deltagande planering har utnyttjats i planeringen av Hakametsä näridrottsplats. Planen är ändå i "sidorollen" i examensarbetet och arbetet av mest koncentrerar kring deltagande metoder.

Barns deltagande i planering

Barns deltagande i planeringen av närmiljön har många fördelar. Forskningar har visat att om man tar barn med i planeringen, skapar man bättre miljöer. Barn är de bästa sakkunniga av sin livsmiljö därför att de verkligen använder sin närmiljö mycket mera än t.ex. sina föräldrar. Barn har inga redskap, som möjliggör deltagande och därför behöver de vuxnas hjälp att delta i planeringen.

Deltagandet i planeringen av till stor nytta för barn själv. Deltagandet lär barn att man kan påverka sin egen livsmiljö och samhället på ett positivt sätt. Man kan utnyttja sådana här kunskaper senare i livet. Genom deltagandet kan man öka sitt "sociala kapital", vilket betyder det att man lär sig viktiga interaktionsfärdigheter i sitt nätverk av relationer. När barn får möjligheten att modifiera sin livsmiljö på det sättet att den reflekterar den kognitiva bilden om hur miljön borde se ut, förstärker erfarenheten barnens identitet. Deltagande planering passar bra i skolans curriculum, som gynnar undersökande inlärande.

Planerarens roll i arbetet bland barn betyder det, att man inspirera barn att uttrycka sina åsikter och önskemål. Planerarens roll kan definieras som presentatör i projektet, inte så mycket som ledare. Presentatören guidar barn genom forskningen men bestämmer inte vad slutresultatet ska vara. Förverkligandet av forskning ger planeraren viktigt information om planeringsobjektet och hjälper planeraren ta hand om området.

Deltagande metoder

I miljöpsykologin har det utvecklats flera metoder i deltagande planering, som hjälper deltagare att få sin röst hörd och ger planeraren viktigt information om planeringsområdet. Människan försöker internt, genom "psykiskt arbete" reglera sitt förhållande till omgivningen. Detta psykologiska arbete betyder redigering av sina föreställningar, tankar och känslor. Man kan reglera sitt miljöförhållande utvändigt, genom att fungera i miljön. Exempel av den här verksamheten är dekorering av lägenheten eller sökandet av naturerfarenheter. Metoder av deltagande planering är verktyg som möjliggör forskningen av människans naturförhållande. Resultaten från forskningen kan användas i miljöplaneringen.

Man kan använda nästan vilka deltagande planeringens metoder som helst bland barn, men man måste ta i beaktandet några saker i valet av metoder. Först ska man svara på den viktigaste frågan: hur djupt vill man ha deltagaren att delta i planeringen? Deltagaren kan ha fullt ansvar för planeringen eller deltagandet kan vara ytligt, dvs. beslutsfattare vill höra invånarnas åsikter men behöver inte ta dem i beaktandet. Sedan måste man ta i beaktande vad man vill undersöka: 1) barns beteende i miljön, 2) barns tankar om miljön, eller 3) barns inställning till miljön. Sist ska man fundera på hurdana metoder passar bäst till barnen i fråga, t.ex. skrivningsmetoder passar till barn som redan skriver flytande.

Näridrottsplats

Studier har visat att finska barn inte rör sig tillräckligt om man undersöker saken från synvinkeln av barns välfärd och hälsa. Vanligen leder barndomens orörlighet till orörligheten i vuxenliv, vilket har negativa konsekvenser för hälsan. Särskilt fysiskt inaktiva barn behöver lämpliga sportsplatser för vardagsidrott. De viktigaste orsakerna till barns orörlighet har visats vara det långa avståndet till idrottsplatsen och oinspirerande sportsplatser.

Barnvänlig miljö består av två saker: månsidighet och friheten att röra sig. Speciellt friheten att röra sig är en viktig egenskap. Om barn kan röra sig fritt, kan hon/han forska miljön och hitta dess möjligheter, vilket ökar mängden fysiska aktiviteten vidare. Vardagsidrott påverkar barnet på många positiva sätt: den förbättrar den fysiska konditionen, motoriken, den sociala och kognitiva utvecklingen.

Urbanisering av livsmiljön har orsakat ojämlikhet mellan människornas idrottsmöjligheter. Idrottsplatser har placerats på det sättet att man måste åka dit med bil, vilket ökar kostnader. Skolgårdar som näridrottsplatser demokratiserar idrottsmöjligheter. Skolgården anpassar sig mycket bra som näridrottsplats därför att skolorna är nära bosättningen och invånare, dessutom är de fritt användbara efter skoltiden. Nuori Suomi rf. har utvecklat näridrottsplatser runt om Finland. Det har visats att renovering av skolgårdar har ökat deras användning i väsentlig grad.

Hakametsä skolgård som planeringsobjekt

Skolgården är byggd på 1990-talet och behöver renovering trots att de flesta lekutrustningarna är i bra kondition. Gården är ganska skuggig och har inte tillräckligt många saker som är viktiga för barn, t.ex. gungor och bollspelsmöjligheter. Nystads representeranter ville renovera skolgården till näridrottsplatsen för Hakametsä bostadsområdets invånare. De främsta önskemålen var att skolgården skulle ha mera lek- och idrottsutrustning, att gården skulle vara mera trygg för barn, att gården skulle asfalteras för att öka bl.a. bollspelsmöjligheter. Nystads representeranter ställde sig mycket positivt till förslaget att barn skulle delta i planeringen av näridrottsplatsen.

Gåtur-forskning i Hakametsä lågstadiet

Från början var det klart att barns önskemål och åsikter borde höras för att utreda användning av deltagande metoder och för att planera en barnvänlig idrottsmiljö. Gåtur-metoden valdes som huvudmetod, därför att den passar bra för användning bland barn. Gåturen är en mycket konkret metod och dessutom är resultat lätt att bedömas. Barns önskemål framträder i verbal form och behöver inte tolkas i sig självt, jämfört till en ritningsuppgift, där forskaren måste tolka meningar

Gåturen genomfördes i Hakametsä skolan våren 2009. I forskningen deltog den 2:a och den 4:e klassen från Hakametsä lågstadium och två förskolklasser från bredvidliggande Hakametsä daghem. Skolklassernas gruppstorlek var ung. 20 elever, förskolklassernas storlek var 5-6 barn. Tiden hade reserverats 1 timme/grupp, varav 40 minuter var reserverad för rundvandringen ute och 20 minuter för uppgifter i klassen. Före gåturen hade jag delat skolgården i fem etapper baserad på funktionella helheter. Själva gåturen skedde på det sättet att vi vandrade runt skolgården med barn och jag bad om kommentarer från barn om etapper och hur barn upplevde dem och vad skulle man vilja göra där.

Varje grupp hade ett "diskussionstillfälle". I klassrummet delades 2-klassare i två grupper: en grupp gjorde en "klistermärkeuppgift" och andra grupp en skrivningsuppgift. Med klistermärkesuppgift fäste man på bottenkarta av skolgården klistermärken i olika

färger. Färger hade olika meningar, t.ex. "vänskapsplats" eller "lekplats". Skrivningsuppgift betydde att jag som skrivare skrev barns åsikter och önskemål på bottenkartan. 4-klassare hade alla sin egen bottenkarta, där man skrev 1) vad är bra/dålig på olika platser av skolgården? och 2) vad skulle man vilja göra på olika platser av skolgård? Förskoleelevernas diskussionstillfälle var ganska informell: man bara pratade med barn om skolgården.

Jag fick mycket bra information om barns beteende under raster och skolgårdens funktionella aspekter från klasslärare och förskollärare som tog del i forskningen. Jag fick ännu mera information från lärarna i lärarrummet där jag tillbringade rasten.

Resultat från gåtur-metoden

Barnens uppfattning är att lekredskap på skolgården är till största delen bra. Pojkar önskade att det skulle finnas mera utrymme för bollspel, flickarna däremot hoppades att ha mera möjligheter att hoppa hage, springa osv. Alla önskade att det borde vara mera gungor på gården. Till den skogiga delen av gården ville eleverna få mera aktiviteter, t.ex. äventyrsbana eller trädhyddor. Den befintliga höjden på gården tyckte de flesta barn om, för man kan springa upp och ner längs den. Bollspelsväggen var för det mesta pojkarnas område. Både 2-klassare och 4-klassare önskade att det skulle vara två motsatta väggar, så att man kunde spela fotboll ordentligt.

Lärarnas största omsorg var tryggheten på skolgården. Gården har inga portar och föräldrarna brukar köra till gården med bilar när de transporterar barn till skolan. Lärarna önskade att det skulle bli portar och staket för att man inte kan köra till gården alls. Den andra oron var att skolgården är mycket skuggig på grund av stort antal träd. Snön smälter långsamt för solen skiner så svagt på gården mellan alla träd.

Bedömning av deltagande metoder

Gåturen visades sig vara den mest användbara metoden på grund av att den är så konkret. Planeraren och deltagarna är i direkt interaktion med varandra, och man är på plats på området, som man vill evaluera. Gåturen producerar bra och tydligt information för näridrottsplaneringens behov. Påtagligheten är orsaken till att gåturen passar mycket bra för barn. Barn har lätt att uppfatta miljön när man är på plats. Delandet av skolgården till olika etapper underlättar förståelsen av gården till olika funktionella helheter. Gåturen fungerar speciellt bra med skolbarn därför att de kunde säga vad de tänkte om skolgården. Med förskolbarn, som inte ännu är så skickliga med verbalisering, skulle det vara bättre att praktisera någon slags observering. Man måste vara se till att man ber kommentarer också av de tystare eleverna, så att alla får uttrycka sina åsikter.

Enligt min mening var 2-klassarnas klistermärkesundersökning lite olycklig därför att alla barn fäste klistermärken på samma platser på bottenkartan. Troligen är orsaken till detta grupptrycket. Så här unga barn vill kanske vara likadana som deras klasskamrater och vågar inte tänka sig. Bättre sätt att utföra forskningen skulle ha varit att ge alla sina egna bottenkartor. 2-klassarnas skrivningsuppgift bringade inte någon ny information och kanske är den bättre utförd för sig själv utan gåturen.

4-klassarnas forskning var ganska framgångsrik, för den lyckades förutom att repetera information, också producera ny information om barns önskemål. Jag tror att orsaken till det är att barn fick sina egna bottenkartor. Några barn ville göra uppgiften parvis, vilket visade sig vara en bra taktik, därför att paren diskuterade sina åsikter. Den enda nackdelen var att tiden inte räckte till och alla inte kunde komplettera sina uppgifter.

Planering av Hakametsä näridrottsplatsen

Planering av näridrottsplatsen skedde i samarbete med Nuori Suomi rf. Barns åsikter och önskemål försökte man att ta hänsyn till så bra som möjligt. Det var speciellt viktigt att ta hänsyn till pojkarnas och flickornas annorlunda aktivitetskrav. Flickorna brukar intressera sig för individuella grenar, t.ex. hoppa hage, gunga, balansera på balansbom. Pojkarnas rastaktiviteter består av aktiviteter såsom att spela fotboll, gunga, klättra och springa. Flickornas och pojkarnas aktiviteter har tagits i beaktande i planeringen av näridrottsplatsen. Dessutom har föräldraföreningen lovat att planera och förverkliga en äventyrsbana på skolgården, som både flickarna och pojkarna säkert tycker om. För vuxna har det planerats en multifunktionsanordning och utomhus träningsutrustningar.

Slutsatser

Som slutsats kan man säga att testandet av deltagande metoder var ganska framgångsrikt, för metoder lyckades att producera mycket information för näridrottsplaneringens krav. Speciellt gåtur-metodens rundvandringsdel var bra därför att den gav tydlig information om barns åsikter och önskemål. Andra metoder som testades bland barn kräver förbättring för att ge tillförlitlig information.

Enligt min mening borde deltagande planering vara en viktig del av näridrottsplaneringen. Planeraren har inte tillräckliga resurser att känna planeringsområdet så väl som dess användare. Man borde ta barn med i planeringen på det sättet att barn har mera ansvar om planeringen. Sådan här deltagande planering är en bra chans för barn att få viktiga färdigheter i samhällspåverkan.

Idrottsplatsernas placering borde tas i beaktande redan i planläggningen så att alla oberoende av ålder eller inkomstnivå kunde gå dit och förbättra sin kondition. Speciellt för barn är det viktigt att ha inspirerande idrottsplatser nära hemmet.

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Lasten osallistuvan suunnittelun ja lähiliikuntapaikkasuunnittelun näkökulmia.....	3
2.1 Keskeiset käsitteet	3
2.2 Lasten osallistuminen suunnitteluun	4
2.2.1 Lasten mukaan ottaminen suunnitteluun – vuorovaikutteinen suunnittelu	4
2.2.2 Osallistumisen merkitys lapselle	5
2.2.3 Suunnittelijan rooli osallistuvassa suunnittelussa	6
2.3 Osallistumisen menetelmät	7
2.3.1 Kävelykierros	7
2.3.2 Tarrakartta.....	8
2.3.3 Kognitiivinen kartoitus	9
2.3.4 Tulevaisuusverstaas	10
2.3.5 Aistikävely.....	11
2.4 Huomioita metodin valinnasta.....	14
2.5 Lähiliikuntapaikka lasten liikuttajana	15
2.5.1 Lasten arkiliikunta	15
2.5.2 Lapsia liikuttava ympäristö.....	15
2.5.3 Koulupihan soveltuvuus lähiliikuntapaikaksi	16
2.5.4 Koulupihojen kunnostamisen vaikutus lasten fyysisen aktiivisuuteen	16
3 Tutkimus lasten Hakametsän koulupihaa koskevista mielipiteistä ja toiveista	17
3.1 Lähiliikuntapaikan suunnittelukohde	17
3.1.1 Taustatietoa Hakametsän koulusta ja koulupihasta	17
3.1.2 Uudenkaupungin edustajien toiveet koskien lähiliikuntapaikan suunnittelua	20
3.2 Tutkimuksen suunnittelu.....	20
3.2.1 Tutkimuksen suunnittelu ja metodien valinta	20
3.2.2 Tutkimussuunnitelma.....	23
3.3 Tutkimuksen toteutus	24

3.3.1 Kävelykierros-tutkimus Hakametsän koululla.....	24
3.3.2 Kävelykierrokseen liittyvä purkutilaisuus.....	25
3.3.3 Asukkaiden tutkimus	26
4 Hakametsän koulussa tehdyn osallistuvan tutkimuksen tulokset	26
4.1 Oppilaiden ja opettajien koulupihaa koskevat toiveet	26
4.1.1 Lasten pihaa koskevat toiveet ja mielipiteet.....	29
4.1.2 Opettajien huomioita pihan toiminnallisuudesta	30
5 Osallistuvan tutkimuksen menetelmien sekä tutkimustulosten tarkastelu	31
5.1 Tutkimusmetodien tarkastelu	31
5.1.1 Kävelykierros	31
5.1.2 Tarrakartta.....	33
5.1.3 Toisluokkalaisten kirjoitustehtävä.....	34
5.1.4 Neljäsluokkalaisten kirjoitustehtävä	35
5.1.5 Hakametsän asukkaiden kyselytutkimus	36
5.2 Näkökulmia tutkimukseen	36
5.2.1 Tutkimuksen haasteet	36
5.2.2 Osallistumisen asteet	37
5.2.3 Otos ja yleistettävyys	37
5.2.4 Osallistuva tutkimus liikuntaolosuhteiden tutkimisen näkökulmasta	37
5.3 Lasten mielipiteiden ja toiveiden tarkastelu	38
5.4 Lähiliikuntapaikan suunnittelu	39
6 Johtopäätökset.....	40
6.1 Yhteenveto	40
6.2 Pohdinta tutkimuksen kehitysehdotuksista sekä jatkotoimenpiteistä	41
Lähdeluettelo	43
LIITTEET	

1 Johdanto

Lasten ottamisella mukaan oman elinympäristönsä suunnitteluun on monia etuja. Lasten ideat hyödyttävät suunnittelua, ja lasten mukaan ottaminen auttaa parempien ympäristöjen luomisessa. Lapset ovat ympäristönsä todellisia asiantuntijoita, sillä he viettävät esimerkiksi aikuisväestöön verrattuna huomattavan paljon enemmän aikaa lähiympäristössään. Suunnitteluun osallistuminen hyödyttää myös lasta itseään. Osallistumalla lapsi saa positiivisia kokemuksia omiin asioihinsa vaikuttamisesta, mikä puolestaan voi helpottaa aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamisessa. Suunnittelijan rooli lasten kanssa työskentelyssä on mahdollistaa lasten mielipiteiden ja toiveiden ilmaisu sekä innostaa lapsia osallistumaan. Ympäristöpsykologiassa on kehitetty monenlaisia vuorovaikutteisen suunnittelun menetelmiä, joiden avulla osanottajien äänet saadaan kuuluviin ja suunnittelija saa tärkeää tietoa kohteesta. Menetelmien valinnassa oleellista on ottaa huomioon se, millä tasolla osanottajat halutaan mukaan suunnitteluun, ts. halutaanko osanottajat mukaan tasavertaisina kumppaneina suunnittelijan rinnalle vai halutaanko osanottajat vain ”näön vuoksi” mukaan.

Lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa lasten osallistuminen on erittäin tärkeää, jotta saataisiin aikaan aktivoiva ja käyttäjäystävällinen liikuntaympäristö. Koulupihat soveltuvat einomaisesti lähiliikuntapaikoiksi, koska ne ovat lähellä asutusta, ja niihin on helppo tulla vapaa-ajalla. Nuori Suomi ry on aktiivisesti vauhdittanut lähiliikuntapaikkarakentamista eri puolilla Suomea. On osoitettu, että koulupihojen kunnostaminen lähiliikuntapaikoiksi lisää niiden käyttöä huomattavasti.

Opinnäytetyöhön kuuluu lähiliikuntapaikkasuunnitelma, joka on tehty yhteistyössä Nuoren Suomen kanssa. Yhteistyön tavoite on ollut tuottaa lähiliikuntapaikkasuunnitelma Uudessakaupungissa sijaitsevan Hakametsän ala-asteen koulupihalle. Kyseessä on 1990-luvulla rakennettu piha, joka kaipaa kunnostusta. Hakametsän koulun oppilaat osallistuivat 2009 keväällä kävelykierrostutkimukseen, jonka tarkoituksena oli tuottaa tietoa lasten mielipiteistä ja toiveista. Tutkimuksen tuloksia hyödynnettiin Hakametsän lähiliikuntapaikan suunnittelussa. Lähiliikuntapaikan suunnittelu on kuitenkin ”sivuroolissa” opinnäytetyössä ja pääpaino on osallistuvien menetelmien tarkastelussa ja niiden testaamisessa käytännössä.

Opinnäytetyön tärkein tavoite on tarkastella osallistuvia menetelmiä sekä testata, miten osallistuvan suunnittelun menetelmät soveltuvat tiedon keruuseen lapsilta ja minkälaista tietoa ne antavat. Opinnäytetyöni teoria-osuudessa tarkoitukseni on ensinnäkin tutkia osallistuvan suunnittelun menetelmien käyttämistä lasten parissa, ts. selvittää mikä on lasten osallistumisen merkitys suunnittelulle, miten osallistuminen vaikuttaa lapseen itseensä ja mikä on suunnittelijan rooli tutkimuksessa. Seuraavaksi tarkastelen erilaisia osallistuvia menetelmiä; olen valinnut tarkasteluun sellaisia menetelmiä, joissa suunnittelija ja lapsi ovat suorassa vuorovaikutuksessa, menetelmät soveltuvat lasten parissa käytettäväksi ja niitä voidaan käyttää suunnitteluhankkeen käynnistysvaiheessa.

Teoriaosuuden lopuksi käsittelen sitä, minkälaiset arkielämän ympäristöt liikuttavat lapsia ja minkälaisia vaikutuksia koulupihojen kunnostamisella on lasten fyysiseen aktiivisuuteen.

Opinnäytetyöni tutkimus-osiossa kerron ensin perustietoa Hakametsän koulusta ja asuinalueesta sekä suunnittelun kohteesta, Hakametsän koulupihasta. Seuraavaksi käsittelen tutkimuksen suunnitteluprosessia ja sitä, miten olen päätenyt käyttämään tiettyjä tutkimusmetodeja. Tämän jälkeen kuvailen itse kävelykierros-tutkimuksen kulkua Hakametsän koululla sekä kävelykierrokseen liittyvää purkutilaisuutta. Seuraavassa osiossa kerron tutkimuksen tuloksista, ts. mitä lapset ja paikalla olleet opettajat ajattelivat koulupihasta. Viimeiseksi arvioin käytettyjä tutkimusmenetelmiä ja teen päätelmiä lasten toiveista ja kerron, miten toiveet on pyritty ottamaan huomioon lähiliikuntapaikan suunnittelussa.

2 Lasten osallistuvan suunnittelun ja lähiliikuntapaikkasuunnittelun näkökulmia

2.1 Keskeiset käsitteet

Osallistaminen ja osallistuminen

Kristiina Rinkinen nostaa esille osallistumisen ja osallistamisen välisen käsite-eron. Osallistuminen on vapaaehtoista toimintaa, johon yksilö ottaa osaa erilaisin motiivein (ideologisin, taloudellisin, sosiaalisin yms.). Osallistaminen on taas ulkoapäin ohjattua tekemistä, jolla kuitenkin ajetaan osallistujien omaa etua (Rinkinen 2004: 56). Lapsia voidaan ajatella osallistettavan, sillä heiltä puuttuu omaehtoiseen osallistumiseen vaadittavat taidot. Osallistamis-termissä on kuitenkin hieman passivoiva vivahde. Tässä opinnäytetyössä puhutaan lasten osallistumisesta, koska vuorovaikutteista suunnittelua tarkastellaan lapsen näkökulmasta ja lapsi halutaan nähdä aktiivisena toimijana, osallistujana.

Osallistuva suunnittelu

Jussi S. Jauhiaisen mukaan osallistuva suunnittelu on kaupunkisuunnittelun väline, jonka ”avulla kyseenalaistetaan, määritellään, suunnitellaan ja oikeutetaan kaupunkitilan käyttö”. Eri intressiryhmien mukaan ottamisella suunnitteluun tavoitellaan entistä suurempaa demokraattisuutta (Jauhiainen 2002: 127-129). Vuonna 1999 hyväksytty Maankäyttö- ja rakennuslaki (1999/132) velvoittaa päättäjiä ottamaan asukkaat mukaan maankäytön suunnitteluun. Laki määrää, että niillä joita kaavamuutos koskee (osallisia), on oltava ”mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta” (62 §, mom 1). Osallistuvalla suunnittelulla on tärkeä rooli lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa, sillä sen avulla voidaan innostaa asukkaita ottamaan osaa lähiympäristönsä suunnitteluun. Vuorovaikutteisen suunnittelun avulla pyritään aikaansaamaan käyttäjien lähtökohdista syntyneitä, ihmisläheisiä ympäristöjä.

Lähiliikuntapaikka

Opetusministeriö määrittelee valtionavustusten myöntämisen näkökulmasta lähiliikuntapaikan seuraavasti: ”lähiliikuntapaikalla tarkoitetaan päivittäiseen liikuntaan tarkoitettua, vapaassa ja maksuttomassa käytössä olevaa liikuntapaikkaa, joka sijaitsee asuinalueella käyttäjiensä helposti ja turvallisesti saavutettavassa paikassa. Lähiliikuntapaikan fyysinen toteutus lähtee paikallisista tarpeista ja lähtökohdista, mutta keskeisinä tavoitteina korostuvat aina myös paikan liikunnallinen monikäyttöisyys, ympärivuotisuus sekä viihtyisyys”

(Opetusministeriö 2008: 30). Lähiliikuntapaikaksi soveltuvat monenlaiset paikat, mm. koulupihat, päiväkotien pihat, leikkipuistot, puistot ja metsät (Kuntatiedon keskus 2006).

2.2 Lasten osallistuminen suunnitteluun

2.2.1 Lasten mukaan ottaminen suunnitteluun – vuorovaikutteinen suunnittelu

Marketta Kyttä uskoo, että lapsuusaikana ihminen on erityisen kiinnittynyt omaan lähiympäristöönsä. Lapsi viettää lähiympäristössä paljon aikaansa; tästä syystä lasten voidaan sanoa olevansa oman elinpiirinsä asiantuntijoita (Kyttä 2004: 19). Lasten ääni ei kuitenkaan pääse esiin lähiympäristöä koskevia päätöksiä tehtäessä. Kristiina Rinkinen kutsuu lapsia, nuoria, kotiaiteja, vanhuksia, vammaisia ja maahanmuuttajia hiljaisiksi ryhmiksi, koska näillä ryhmillä on ”poikkeuksellisen huonot edellytykset ottaa osaa vuorovaikutukseen ilman ulkopuolista tukea” (Rinkinen 2004: 52). Paradoksaalisesti nämä ryhmät ovat lähiympäristön pääasiallisia käyttäjiä ja siten niiden asiantuntijoita (Rinkinen 2004: 52). Robin Mooren tutkimukset lasten parista osoittavat, että suunnittelijan on tärkeää mennä sisälle lasten arkeen, jotta syntyisi käyttäjälähtöistä ympäristösuunnittelua (Moore 1990, ref. Aura et al. 1997: 77). Tutkimusten mukaan hiljaisten ryhmien mukaanotosta suunnitteluun seuraa toimivampaa suunnittelua ja viihtyisämpiä ympäristöjä (Rinkinen 2004: 57).

Liisa Horellin ja Sari Vesikansan mukaan erilaiset vuorovaikutteisen suunnittelun projektit osoittavat, että lapsilla on runsaasti ideoita mm. sen suhteen, miten kouluviihtyvyyttä voidaan parantaa (Horelli 1992: 29, Vesikansa 2002: 22). Leena Kurjen mielestä lapsilta kuitenkin useimmiten puuttuvat vaikutuskanavat ja tästä syystä lapset tarvitsevat aikuisten tarjoaman viitekehysten, jossa osallistuminen on mahdollista. Kurjen näkemyksen mukaan ihmisten aktivoimiseen tarvitaan sosiokulttuurista innostamista, joka määrittelyn mukaan on ”tapa elähdyttää ihmisen hermistymisen ja itsetoteutuksen prosessia” (Kurki 2006: 19). Innostaminen on ytimeltään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa, usein projektiluontoista toimintaa, jonka tavoitteena on kasvattaa ihmisistä aktiivisia toimijoita yhteisössään. Innostamista voidaan käyttää monella tavalla ja monenlaisissa yhteyksissä, mm. lasten ja nuorten, vanhusten, vankien parissa sekä toimittaessa mm. yhteisöllisten tai kulttuuriasioiden hyväksi (Kurki 2006: 21). Sosiokulttuurisessa innostamisessa käytetään yleisimpänä toimintamenetelmänä projekteja. Projekteissa on mukana kolme tahoa, jotka myös osallistuvat projektien suunnitteluun: 1) ihmiset, joilla on ongelma, 2) innostajat sekä 3) vallankäyttäjät (mm. virkamiehet, poliitikot). Yksittäinen projekti on aina osa suurempaa ohjelmaa, ja projekti tavallisesti koostuu monista pienistä alaprojekteista. Projekteilla päätavoite on ”todellisuuden parantaminen” ja projektit ovat ongelmanratkaisuun keskittyviä (Kurki 2006: 119-121).

Jotta lapset saataisiin osallistumaan heidän elämäänsä koskeviin asioihin, tarvitaan paitsi käytännön toimia, myös kunnioittavaa ja tasavertaisuuteen pyrkivää asennetta lasten kykyjä kohtaan. Leena Kostiainen kirjoittaa Veli-Matti Värriin kuvailemasta dialogisesta suhteesta kasvattajan ja lapsen välillä: dialogisessa kasvatussuhteessa ”lasta arvostetaan ja kuunnellaan. Tällä tavalla dialogisuus sisältyy lapsen asenteeksi muita ihmisiä ja itseä kohtaan” (Värri 1997, ref. Kostiainen 2007: 75). Lähtökohdaksi toiminnalle tulisi ottaa oletus, että lapset kykenevät tuottamaan hyödyllistä tietoa ja luovia ideoita (Kostiainen 2007: 75-76).

2.2.2 Osallistumisen merkitys lapselle

Osallistuminen päätöksentekoon on lapsille tärkeä kokemus, sillä vaikuttaa myönteisesti lapsen kehitykseen. Minna Riikka Järvinen pitää osallistumista tärkeänä siksi, että osallistuminen luo uudenlaisia sosiaalisia verkostoja lapsen elinpiiriin ja siten auttaa kartuttamaan sosiaalista pääomaa, jolla on suuri merkitys lapsen tasapainoiselle kehitykselle. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ihmissuhteiden verkostoa (mm. perhe, päivähoito, koulu, ystävyys-suhteet, muut ihmissuhteet), joiden avulla vuorovaikutustaitoja opetellaan ja elämässä selvitään (Järvinen 2007: 121). Osallistumisen kautta opitaan hahmottamaan ne kanavat, joiden kautta oma ääni saadaan kuuluviin. Liisa Horellin mukaan lapset tulisi ottaa mukaan elinympäristönsä suunnitteluun, koska osallistuminen auttaa lapsia ”näkemään uudella tavalla asuinalueensa, asuinjärjestöjen roolin sekä kuntatason suunnittelun ja päätöksenteko-organisaation” (Aura et al. 1997: 76).

Osallistumisella on tärkeä rooli lapsen identiteetin muotoutumisen kannalta. Kristiina Rinkisen mielestä lapsen osallistuminen ympäristönsä suunnitteluun luo mahdollisuuden saavuttaa sellainen ympäristö, joka mahdollisimman hyvin peilaa yksilön toiveita ja tavoitteita. Yksilön hyvinvoinnin kannalta mielen maiseman ja fyysisen ympäristön yhteensopivuudella on suuri merkitys. Ympäristön muokkaamista omien tarpeiden mukaiseksi kutsutaan personalisoinniksi (Rinkinen 2004: 22-23). Personalisoinnilla on myös identiteettiä vahvistava vaikutus; omien tavoitteiden ja merkitysten heijastuminen ympäristöstä vahvistaa minätunnetta (Rinkinen 2004: 22).

Minna Riikka Järvinen siteeraa Lea Pulkkisen tutkimuksia tueksi näkemykselleen siitä, että osallistuminen yhteisiin asioihin antaa lapselle tunteen kuuluvuudesta yhteisöön ja voimaannuttaa toimimaan myönteisellä tavalla. Järvisen mukaan osallisuutta voi opetella läpi koko elämän, mutta lapsuudessa koululla on tärkeä rooli osallistumisen taitojen oppimisen kannalta. Koulussa saadut myönteiset kokemukset kuulluksi tulemisestä voivat jatkossa rohkaista lasta toimimaan oman ja yhteisön edun eteen (Pulkinen 2005, ref. Järvinen 2007: 120-121). Sanna Koskisen mukaan koulujen tavoite on ”kasvattaa aktiivisia, vastuuntuntoisia, omilla aivoillaan ajattelevia kansalaisia” (Koskinen 2003: 44). Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvattaminen on myös opetussuunnitelmiin kirjattu tavoite.

te. Aktiivisuutta opitaan vain osallistumalla, ei ulkoa opetettuna. Koulujen tulisi Koskisen mukaan tarjota oppilailleen erilaisia osallistumiskäytäntöjä ja -projekteja, jotka tukevat osallistumista ympäröivään yhteiskuntaan (Koskinen 2003: 45). Matti Laitinen ja Kari E. Nurmi uskovat, että osallistumisen koulussa tulisi koskea todellisia, oikean elämän päätöksiä, sillä vain tällainen osallistuminen tuottaa voimaantumisen kokemuksia. Näenäisosallistuminen puolestaan aiheuttaa osallistujissa turhautuneisuutta (Laitinen & Nurmi 2007: 28-29).

Osallistuva suunnittelu soveltuu hyvin nykyaikaiseen oppimiskulttuuriin, jossa painotetaan tiedon omaehtoista jäsentelyä ja luovaa ongelmanratkaisua – tutkivaa oppimista. Monimutkaistuvassa maailmassa tarvitaan tutkivaa oppimista perinteisten opetusmetodien rinnalle, jotta valtavasta informaatiotulvasta voidaan erotella mielekäs sisältö. Heljä Järnefeltin mukaan oman koulupihan suunnittelu opettaa lapselle tärkeitä ongelmanratkaisutaitoja, joita lapsi voi hyödyntää myöhemmässä elämässä (Järnefelt 2003: 7).

2.2.3 Suunnittelijan rooli osallistuvassa suunnittelussa

Kristiina Rinkisen mielestä elinympäristön suunnittelijan pitäisi olla aina mukana asukkaiden parissa tehtävässä tutkimustyössä. Vaikka tutkimus teetetäisiinkin ulkopuolisella taholla, tulisi suunnittelutyön tekijän olla ainakin läsnä osallistumisprojektin tutkimustilanteissa. Rinkisen mukaan ”osallistumismenettelyt ovat luonteva osa suunnittelijalle välttämätöntä alueen haltuunottoa ja kontaktien luomista” (Rinkinen 2004: 129). Ulkopuolinen konsultti ei myöskään usein tunne tutkimuksen kohteena olevaa ympäristöä yhtä syvästi kuin suunnittelija eikä välttämättä osaa lukea asukkaiden ”rivien väliin” jäävää informaatiota.

Suzanne de Laval painottaa suunnittelijan ja tutkittavien välisen dialogin tärkeyttä asuinalueiden suunnittelussa. de Laval kirjoittaa asuinalueiden jälkiarvioinnista, mutta dialogisuuden tarve pätee myös suunnitteluprojektin hankesuunnitteluvaiheeseen. de Lavalin mukaan jokaisen asuinalueen arviointiprojektin tulisi lähteä kysymyksistä, joita suunnittelija esittää itselleen, kuten ”Mitä asukkaat pitävät asuinalueestaan?” tai ”Miten saisin selville mitä asukkaat ajattelevat?”. Asukkaiden palautteen saaminen on tärkeää, koska näin suunnittelijat saavat tietoa asuin ympäristön käytöstä, mikä johtaa seuraavissa projekteissa entistä parempaan suunnitteluun, mikä puolestaan voi johtaa parempaan ymmärrykseen ja motivaatioon (de Laval 1997: 12).

Waldemar Strange katsoo, että suunnittelijan rooli lapsille suunnatussa osallistuvassa tutkimuksessa on enemmän ”juontaja” kuin ”johtaja”. Juontaja pyrkii viemään projektia eteenpäin viemättä kuitenkaan sitä mihinkään tiettyyn suuntaan. Projektin vetäjältä, juontajalta, ei vaadita mitään tiettyä koulutuksellista tai ammatillista taustaa, vaan

tärkeää on asenne, ts. ”suuri herkkyys lasten ja nuorten intresseille yhdistettynä suureen innostukseen ja omistautumiseen sekä toimintakykyyn ja pedagogis-didaktiseen mielikuvitukseen”. Käytännön osaamiseen projektien vetäjillä voisi kuulua mm. osallistuvan suunnittelun tekniikoiden hallitseminen ja kyky esittää tulokset julkisesti (Strange 1999: 100).

Suzanne Ziegler ja Howard F. Andrews painottavat, että tutkijan ja tutkittavien suhde on merkittäväällä tavalla erilainen lasten kanssa työskennellessä verrattuna aikuisten kanssa työskentelyyn. Tutkijan ja aikuisten osallistujien ajatusmaailman voidaan olettaa olevan samankaltainen, mutta lasten kognitiivinen ymmärryskyky on hyvin erilainen verrattuna aikuisiin. Ziegler ja Andrews vertaavat lasten parissa työskentelyä tilanteeseen, jossa etnologi työskentelee vieraan kulttuurin parissa. Etnologin on varottava värittämästä tutkimustuloksia oman kulttuurinsa väreillä (Ziegler & Andrews 1987: 302).

2.3 Osallistumisen menetelmät

Liisa Horellin (2001) mukaan vuorovaikutteisen tai osallistuvan suunnittelun menetelmät kuuluvat pääasiassa ympäristöpsykologian piiriin, ja niiden avulla on tarkoitus tutkia ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Horellin mukaan ihminen pyrkii sisäisesti, ”psykkisen työn” kautta, säätämään suhdettaan ympäristöönsä. Tämä psyykkinen työ on ”omaan minuuteen liittyvien sisäisten mielikuvien, ajatusten ja tunteiden muokkaamista”. Ympäristösuhteen säätelyä voi tapahtua myös fyysisesti, ympäristössä tapahtuvan ruumiillisen työn avulla sekä fyysisessä ympäristössä toimimisen kautta. Tällaisesta toiminnasta esimerkkeinä ovat asunnon sisustaminen ja luontokokemusten etsiminen. Horellin mukaan hyvä ympäristösuhde muodostuu siitä, että ihmisen sisäiset tarpeet heijastuvat ulkoisesta ympäristöstä, tai ympäristö sallii ympäristön muovaamisen ihmisten tarpeita vastaavaksi. Osallistuvan tutkimuksen menetelmät ovat työkaluja, jotka mahdollistavat ihmisen ympäristösuhteen tutkimisen. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää ympäristön suunnittelussa (Horelli 2001).

Tähän opinnäytetyöhön on valittu kuvailtavaksi ensinnäkin sellaisia osallistuvan suunnittelun menetelmiä, joissa suunnittelijan läsnäolo on välttämätöntä vähintään havainnoimassa. Kuvatut menetelmät ovat myös sellaisia, että ne soveltuvat tutkimusten mukaan lapsilla käytettäväksi. Lisäksi menetelmät soveltuvat suunnitteluhankkeen käynnistysvaiheeseen keräämään tietoa varsinaista suunnittelua varten.

2.3.1 Kävelykierros

Kävelykierros on alun perin Preiserin ym. (1988) kehittämä metodi asuinrakennusten jälkiarviointiin, mutta se soveltuu hyvin myös ympäristöhankkeiden käynnistysvaiheeseen.

Menetelmä on erittäin käytetty mm. Pohjoismaissa ja sen avulla arviointiin voidaan osallistaa erilaisia ryhmiä: asukkaita, ammattisuunnittelijoita, intressiryhmiä (Kyttä 2001b).

Kävelykierros koostuu paitsi fyysisestä kävelykierroksesta, myös osanottajien kokouksesta heti kierroksen jälkeen. Kokouksen tarkoituksena on kerätä yhteen osallistujien näkökantoja ja herättää keskustelua sekä ongelmanratkaisuehdotuksia. Osallistujat kuulevat kokouksessa toistensa mielipiteitä, mikä osaltaan myös parantaa alueen tuntemusta (de Laval 1997: 154-155).

Kävelykierros-reitin suunnittelu etukäteen on tärkeää. Projektin vastuuhenkilö päättää reitin pysähtymispaikat. Pysähtymispaikkoja ei saisi olla enempää kuin 15 kappaletta, sillä muuten kierros kestää liian kauan. Jokaisella pysähtymispaikalla osanottajat tekevät havaintojaan, jotka dokumentoidaan tavallisesti kirjoittamalla. Myöskään osanottajamäärä ei saisi nousta liian suureksi. Osallistujia olisi hyvä olla 10-20 henkilöä, ja projektin vetäjä valitsee ryhmän jäsenet, jotka voivat olla esim. asuntoyhtiön edustajia, johtohenkilöstöä tai teknis-hallinnollista henkilöstöä (de Laval 1997: 155).

Kävelykierros-metodin yksi tärkeimmistä eduista on se, että se yleensä vaatii suunnittelijan fyysisen läsnäolon, mikä myötävaikuttaa suunnittelijan ja osallistujien dialogin syntymiseen. Tutkimustilanteessa ollaan myös tutkimuksen kohteessa paikan päällä, mikä tekee metodista hyvin välittömän ja konkreettisen. Edellä mainitusta syystä se soveltuu myös hyvin lasten kanssa työskentelyyn. Lisäksi metodi tuottaa paljon tietoa kerralla. Miinuspuolena voidaan pitää sitä, että koska osallistujien joukko on valikoitunut, ei tulos välttämättä ole yleistettävissä kaikkiin asukkaisiin, suunnittelijoihin yms. Dokumentointiin on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä tietoa tulee niin paljon, että kaikkea on mahdotonta muistaa jälkeensä ilman huolellista dokumentointia (Kyttä 2001b).

2.3.2 Tarrakartta

Tarrakartta-metodi on eräs ympäristöpsykologian sovellus lasten ja nuorten osallistumiseen ympäristösuunnitteluun. Tarrakartta-menetelmän tarkoituksena on selvittää, minkälaisia mielikuvia ja merkityksiä osallistujat liittävät fyysisiin ympäristöihin. Tarrakarttaa varten tarvitaan pohjakartta tai -piirros alueesta, josta näkyvät selkeästi tutkimuksen kohteena olevat paikat. Pohjakartan reunoille tulisi varata tilaa kirjoittamiselle. Lisäksi tarvitaan erilaisia tai erivärisiä tarroja, jotka symboloivat erilaisia merkityksiä, mielikuvia tai tunteita (Kyttä 2001c).

Tarrakartta-tutkimus toteutetaan siten, että jokainen osanottaja saa oman pohjakartan ja liimaa siihen erilaisia tunteita ja ajatuksia symboloivia tarroja. Jokaisesta tarrasta vedetään viiva kartan reunaan, johon kirjoitetaan perustelut kullekin tarralle.

Tarrojen merkityksiä voivat olla mm. kaunis, ruma, pelottava tai miellyttävä paikka, tai kiusaamisen, ystävyyden, lasten, aikuisten paikka (Koskinen 2003: 45). Yksittäisten tarrakarttojen tulokset voidaan koota yhteen, jotta nähtäisiin ”yleiskuva” ihmisten mielikuvista ja merkityksistä. Kartta tulostetaan digitaalisesti siten, että pallojen koko merkitsee mainintojen määrää. Saman voi myös tehdä manuaalisesti siten, että isolle pohjakartalle laitetaan samat tarrat kuin yksilötehtävässä (Horelli et. al. 2002: 38).

Tarrakarttaa analysoidessa voi käyttää erilaisia lähestymistapoja. Karttaa voi analysoida tarkastelemalla tarrayppäitä, ts. mihin paikkoihin mitkä mielikuvat kasautuvat. Karttojen perusteella voidaan myös tarkastella yksilöllisiä eroja eri paikkojen välillä (Kyttä 2001c).

Tarrakartan vahvuus on siinä, että se on suhteellisen helppo ja hauska tapa tehdä tutkimusta ihmisten emotionaalisista merkityksistä. Menetelmän hauskuus tekee osallistumisen tutkittaville helpoksi. Karttojen tulostaminen ja tulosten analysointi on myös suhteellisen helppoa. Toisaalta tieto paikkojen merkityksistä ihmisille voi jäädä pinta-asiaksi. Menetelmää ei myöskään ole juurikaan käytetty muilla ryhmillä kuin lapsilla ja nuorilla, joten sen käyttö aikuisilla on vielä toistaiseksi kysymysmerkki. Joillain ihmisillä voi lisäksi olla vaikeuksia hahmottaa aluetta pohjakartan avulla, ja tällaiset ihmiset tarvitsevat lisäohjausta kartan lukemiseen (Kyttä 2001c).

2.3.3 Kognitiivinen kartoitus

Kognitiivisen kartoituksen perusajatus on ”pyrkä ulkoistamaan mielen sisäisiä tapoja jäsentää ympäristöä ts. ympäristökognitiota” (Kyttä 2001a). Kevin Lynch ja Donald Appleyard ovat 1960- ja 1970-luvuilla kehittäneet metodin ja soveltaneet sitä. Kognitiivinen kartta ympäristöstä kuvastaa osanottajien ympäristöön liittyviä mielikuvia ja edustuksia (Horelli 1992: 41-42). Lynchin mukaan ihminen jäsentää kaupunkitilan mielensä sisällä käyttäen viittä pääasiallista ”mielikuvaelementtiä”: väyliä, reuna-alueita, alueita, solmukohtia ja maamerkkejä (Lynch 1960 cit. Aura et al. 1997: 109).

Kognitiivinen kartoitus toteutetaan käytännössä siten, että osanottajia pyydetään piirtämään omille papereilleen kuva tutkittavasta alueesta. Tehtävänanto voi koululaisille olla esim. seuraavanlainen: ”Tee piirros tai kartta kaikista ympäristösi mielipaikoista, joissa käyt koulun jälkeen tai viikonloppuisin” (Horelli 1992: 42). Osallistujilta pitäisi saada myös perustelut piirretyille elementeille. Perustelut voidaan pyytää merkitsemään karttaan tai piirtäjiä voidaan haastatella piirtämisen jälkeen (Kyttä 2001a).

Kognitiivista karttaa voidaan analysoida mm. siten, että piirroksista laskeaan siinä olevat toiminnot ja kohteet, jotta saadaan kuva yksilölle tärkeistä paikoista ja toiminnoista. Yksilöllisistä kartoista voi tehdä yhteenvedon, jolloin saadaan suurempi ku-

va merkityksellisistä paikoista (Horelli 1992: 41-42). Lynchin pääajatus oli, että vaikka eri ihmisten piirtämät kartat ovat fyysisesti hyvin erinäköisiä, on niissä sisällöllisesti paljon yhteistä (Lynch 1960 cit. Aura et. al. 1997: 109). Näin voidaan tehdä yleistyksiä siitä, miten ihmiset kokevat ympäristönsä. Tutkimustuloksia voidaan käyttää esim. laadittaessa kaupunkikuvan visuaalinen kehittämisohjelma, jotta saavutettaisiin selkeämmin hahmottuva kaupunkikuva (Aura et. al. 1997: 112).

Kognitiivisen kartoituksen etuja on mm. se, että piirretyt kartat ovat itsessään kauniita ja niistä voi esim. pitää näyttelyn. Menetelmää on testattu sekä lapsilla että aikuisilla, ja todettu toimivaksi menetelmäksi. Kognitiivisten karttojen käytön haaste on se, että niiden tulkitseminen on melko vaikeaa ja selitysten puuttuessa tulkinnat riippuvat pitkälti tulkitsijasta (Kyttä 2001a).

2.3.4 Tulevaisuusverstas

Tulevaisuusverstas on suhteellisen vanha menetelmätyökalu, jonka kehitti Robert Jungk 1960-luvulla. Tulevaisuusverstaita hyödynnetään ”yhteiskunnan innovatiivisen ja demokraattisen kehityksen instrumentteina” (Strange 1999: 15). Perusajatuksena on, että kehityshankkeiden kohteet saisivat itse kertoa mielipiteensä ja ideoida ratkaisuja esiin tulleisiin ongelmiin (Strange 1999: 16).

Tulevaisuusverstaita voidaan käyttää monenlaisiin tarkoituksiin, esim. saneerauskohteiden tarkasteluun, nuorten työttömyyspajojen aktivoimishankkeisiin ja ekologisten innovaatioiden kehittelyyn. Tulevaisuusverstaita on käytetty menestyksellä lasten kanssa työskentelyyn erityisesti Saksassa, jossa lapsia ja nuoria on tulevaisuusverstaiden muodossa osallistettu erilaisiin kehittämishankkeisiin, kuten koulupiikan uudistamiseen, leikkipaikkojen suunnitteluun ja rakentamiseen, liikennesuunnitteluun sekä kaupungin osan saneeraukseen (Strange 1999: 13-15).

Tulevaisuustyöpajassa on kolme päävaihetta: 1) kritiikin ja huomautusten esittämisen vaihe, 2) fantasia- ja utopiavaihe ja 3) toteutus- ja suunnitteluvaihe. Kritiikkivaiheessa kukin osanottaja kirjaa ylös (esim. korteille) käsittelyn alla olevaan teemaan liittyen ”kritiikkiä, vaikeuksia, varauksia, pelkoja, tyytymättömyyttä” (Strange 1999: 17). Palautteen tulisi tässä vaiheessa olla sensuroimatonta. Kirjoitusvaiheen jälkeen esiin tulleista asioista keskustellaan. Ryhmittäin valitaan aiheista tärkeimmät, joista tulee tutkimusongelmia. Fantasia- ja utopiavaiheessa ongelmiin keksitään ratkaisuja. Ryhmissä annetaan ajatuksen lentää ja kehitellään luovia ratkaisuja: ”utopistisia suunnitelmia, fantasioita, unelmia, visioita”. Toteutus- ja suunnitteluvaiheessa arvioidaan fantasia- ja utopiavaiheessa esiin tulleita ideoita realistisesta näkökulmasta sekä valitaan parhaat ehdotukset toteutukseen. Valinta eri ehdotusten kesken voidaan tehdä äänestämällä (Strange

1999:17). Toteutusvaiheessa myös käsitellään keinoja, joilla ideat voidaan toteuttaa (Kaaja & Horelli 2001).

Tulevaisuusverstaan merkittävänä etuna voidaan pitää menetelmän vuorovaikutteisuutta: erilaisia ehdotuksia voidaan arvioida suorassa vuorovaikutuksessa osanottajien kesken, ideoiden esittäminen on helppoa fantasia- ja utopiavaiheessa. Lisäksi menetelmä on demokraattinen: osanottajat ovat tasaveroisessa asemassa, kaikki saavat esittää ideoitaan, äänestyksellä taataan kaikkien kuuleminen. Tulevaisuusverstaan avulla saadaan esille paikallisilta asukkailta suuri määrä ”hiljaista tietoa” alueesta sekä runsaasti hyviä ideoita. Menetelmän yhtenä negatiivisena puolena voidaan pitää huonoa edustavuutta, ts. osanottajat edustavat usein vain tiettyjä ryhmiä. Myöskään ideat eivät ole aina sellaisia, joita on helppo toteuttaa. Toteutettavat ideat valitaan enemmistöpäätöksellä, mikä tarkoittaa sitä, että osa käyttökelpoisista ehdotuksista voidaan jättää huomioimatta (Kaaja & Horelli 2001).

2.3.5 Aistikävely

Aistikävelyn tarkoituksena on nimensä mukaisesti tutkia ympäristöä monipuolisesti eri aistien avulla, jotta saavutettaisiin tunteenomainen kokemus ympäristöstä. Ympäristökasvatuksessa aistikävelyn avulla on pyritty herättämään osallistujissa halu suojella ympäristöä. Aistikävely ei varsinaisesti ole tutkimusmenetelmä, jolla on tarkoitus tuottaa tietoa ympäristöstä tutkijan käyttöön. Aistikävelyn tarkoituksena on pikemminkin herkistää osanottajat uudella tavalla ympäristölle (Horelli 1992: 15). Aistikävelyn voi esimerkiksi liittää kävelykierros-tutkimukseen (Horelli & Kyttä 2001).

Ennen varsinaista aistikävelyä pidetään osanottajille valmisteluvaihe. Ensimmäiseksi osanottajat valitsevat kuljettavan kävelyreitit kartalta, ja reitti merkitään karttaan. Jokainen voi valita oman reitin tai reitti on kaikille yhteinen (Horelli & Kyttä 2001). Seuraavaksi osanottajia pyydetään rentoutumaan ja heitä pyydetään mielessään virittämään aistinsa: näköaistin, hajuaistin, tuntoaistin ja kuuloaistin (Horelli 1992: 16).

Varsinaiselle aistikävelyllä otetaan mukaan aisteja virittäviä kysymyksiä, kuten ”Mitä ääniä kuulet?”, ”Mitä hajuja tai tuoksuja haistat?”, ”Mitä tunnet kädelläsi, jalallasi, selälläsi?”, ”Minkälaisia muotoja, värejä, pintarakenteita tai materiaaleja näet?”. Aistikävelyllä otetaan myös mukaan alueen kartta, johon on merkitty tutkittava alue, merkittävimmät maamerkit sekä aistikävelyn reitti. Aistikävelyn voi toteuttaa yksin tai parin kanssa (Horelli 1992: 16-17). Virittäviin kysymyksiin vastaamisen lisäksi kierroksella voi esimerkiksi kokeilla käyttää vain yhtä aistia kerrallaan, kuvitella olevansa vanhus tai pieni lapsi, kokeilla kävellä hitaasti tai juosta nopeasti (Horelli & Kyttä 2001).

Aistikävelyä seuraa purkutilaisuus, jossa osanottajat kokoontuvat kertomaan mitä kävelykierroksella on opittu. Purkutilaisuudessa voidaan käsitellä mm. seuraavia kysymyksiä: ”Mitkä aistit olivat voimakkaimmat?”, ”Mitä tunteita alue herätti ja miksi?”, ”Mitä yksityiskohtia jäi mieleen?”, ”Minkälaisia kuvioita löytyi pinnoista, latioista, äänistä, ihmisten liikkumisesta, liikenteestä?”, ”Mitä alueelta puuttui?”. Lopuksi tehdään vielä yhteenveto tärkeimmistä havainnoista (Horelli 1992: 17-18). Keskustelu olisi hyvä dokumentoida, esim. videoimalla tai nauhoittamalla (Horelli & Kyttä 2001).

Aistikävelyn positiivisia puolia on, että menetelmä on yksinkertainen toteuttaa, se herättää helposti keskustelua sekä virittää osanottajat tuntemaan ympäristönsä monipuolisesti kaikilla aisteillaan. Menetelmän negatiivisia puolia on, ettei se pureudu kovinkaan syvällisesti kohteeseensa ja tulosten kirjaaminen voi olla hankalaa (Horelli & Kyttä 2001).

Seuraavaan taulukkoon on kerätty yleisimmin tunnetut osallistuvan suunnittelun menetelmät, niiden soveltuvuus ympäristöhankkeiden eri vaiheisiin, yleiskuvaus menetelmän tavoitteista sekä menetelmän hyvät ja huonot puolet. Lähteenä on käytetty Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen vuorovaikutteisen suunnittelun metodipakettia (Teknillinen korkeakoulu 2005).

Taulukko 1: Vuorovaikutteisen suunnittelun menetelmiä.

Menetelmät	Hankkeen vaihe	Menetelmän päätavoite	hyvät ja huonot puolet +/-
Kävelykierros	käynnistys suunnittelu jälkiarviointi	asuinalueen systemaattinen arviointi	+vuorovaikutuksen välittömyys -edustavuus
Tarrakartta	käynnistys jälkiarviointi	paikkoihin liittyvien merkitysten selvittäminen	+hauska toteuttaa -tiedon pinnallisuus
Kognitiivinen kartoitus	käynnistys jälkiarviointi	ympäristökognitioiden ulkoistaminen	+sopii kaiken ikäisille - tulkinnan vaikeus
Tulevaisuusverstaas	käynnistys suunnittelu	ongelman täsmentäminen ja ratkaisujen hakeminen	+ antaa paljon tietoa - edustavuus
Aistikävely	käynnistys	herkistäminen ympäristön havainnointiin	+ herkistää ympäristölle - tiedon pinnallisuus
SWOT-analyysi	käynnistys jälkiarviointi	ongelmien tunnistaminen, arviointi ja kehittäminen	+ kehittää ongelmien kartoituskykyä -vaativa tehtävä
Kyselylomake	käynnistys jälkiarviointi	ihmistä koskevan tiedon hankkiminen, suurten ryhmien tavoittaminen	+ antaa yleistämiskelpoista tietoa -vuorovaikutuksen vähäisyys
Haastattelu	käynnistys suunnittelu jälkiarviointi	ihmistä koskevan, uuden tiedon hankkiminen	+ antaa syvällistä tietoa -vaativa menetelmä
Observointi	käynnistys jälkiarviointi	spontaanin käytöksen havainnointi	+antaa tietoa nopeasti - ei anna tietoa motiiveista
Internet-pohjainen suunnittelu	käynnistys suunnittelu jälkiarviointi	suunnitelmien tekeminen ja muokkaaminen interaktiivisesti	+monipuoliset esitystavat - kallis menetelmä
Pienoismallin rakentaminen	käynnistys suunnittelu	kolmiulotteinen ympäristösuunnittelu	+konkreettinen menetelmä - työläs toteuttaa
Elvyttävyyden mittari	käynnistys jälkiarviointi	ympäristön elvyttävyyden arviointi	+nopea toteuttaa - yksinään riittämätön antamaan luotettavaa tietoa
Suunnittelutyöpaja	käynnistys suunnittelu	eri työtapojen yhdistely ja vuorovaikutteisten tilaisuuksien järjestäminen	+ antaa paljon tietoa - edustavuus
Fyysisten jälkien kartoitus	käynnistys jälkiarviointi	ympäristön käytön ja muokkaamisen jättämien jälkien kartoitus	+helposti toteutettava menetelmä - yksinään riittämätön
Ympäristöelämäkerran analyysi	jälkiarviointi	arvioida lapsuuden ympäristökokemusten vaikutusta aikuisuuden ympäristökognitioihin	+itserefleksio kehittyy - arviointi vaativa tehtävä
Semanttinen differentiaali	jälkiarviointi	tutkiminen ihmisten suhtautumista arkkitehtonisiin ärsykkeisiin (sanapareihin)	+nopea menetelmä - tulkinnan vaikeus
Piirtäminen suunnittelijan ja maallikon viestintävälineenä	käynnistys suunnittelu	suunnittelijan ja maallikon kommunikointi piirtämällä	+konkreettinen menetelmä - piirtäminen voi olla joillekin vaikeaa

Lähde: Teknillinen korkeakoulu 2005.

2.4 Huomioita metodin valinnasta

Liisa Horellin et al. mukaan osallistuvan suunnittelun metodin valinnassa on ensisijaisesti otettava huomioon se, miten syvällisesti lapset halutaan mukaan suunnitteluun. Menetelmien käyttö ja tulosten huomioiminen myös vaikuttavat osallistumisen asteeseen. Kaikkein pinnallisimmalla osallistumisen tasolla, *kuulemisen tasolla*, viranomaiset kysyvät osanottajilta mielipiteitä erilaisista ennalta päätetyistä vaihtoehdoista. Vastuu suunnittelusta on edelleen päättäjillä. Kuulemisen tason menetelmiä ovat mm. aistikävely ja kognitiivinen kartoitus. *Kumppanuuden* tasolla taas suunnittelijat ja osallistujat arvioivat yhdessä alueen nykytilaa ja tekevät parannusehdotuksia, mutta päätökset tehdään muualla. Kumppanuustason menetelmiä on mm. kävelykierros. Osallistumisen ”syvin” taso, *täysivaltainen osallistuminen*, tarkoittaa tilannetta, jossa käyttäjät saavat itse paitsi arvioida ja suunnitella, myös päättää projektin toteutustavoista. Tämän tason menetelmiä ovat mm. SWOT-analyysi ja tulevaisuusverstaas (Horelli et al. 2002: 42).

Liisa Horelli suosittaa lasten ympäristön tutkimukseen erilaisten tekniikoiden yhdistelmiä tai ”menetelmäpaketteja”, joista esimerkkinä on tulevaisuusverstaas (Horelli 1992: 14). Osallistuvan suunnittelun menetelmiä on monenlaisia ja ne soveltuvat lasten parissa työskentelyyn vaihtelevasti – harva menetelmä on kuitenkin täysin sopimaton lapsille. Horelli et al. painottavat, että projektin alussa on oltava selvillä siitä ”minkälaisista tavoitteista, aihepiiristä, maantieteellisestä ulottuvuudesta ja voimavaroista ko. osallistumisessa on kyse” (Horelli et al. 2002: 36).

Suzanne Ziegler ja Howard F. Andrews korostavat, että työskentely lasten kanssa on erilaista kuin aikuisten kanssa työskentely, mutta tutkimusmenetelmiä valitessa täytyy huomioida samat tutkimuksen kohteena olevat kysymykset. Nämä ympäristösuhdetta kuvaavat kysymykset voidaan jakaa karkeasti kolmeen kategoriaan: 1) lasten *käytöstä* ympäristössä koskevat kysymykset, 2) *kognitiivisia edustuksia* koskevat kysymykset, ts. mitä lapset ajattelevat ympäristöstä 3) lasten *asenteet* ympäristöä kohtaan. Myös tutkimuksen yleinen asettelu on samanlainen lasten ja aikuisten kanssa työskennellessä: täytyy valita tutkimuksen populaatiolle sopivat menetelmät ottaen huomioon tutkittava ympäristö ja tutkimuskysymykset. Ziegler ja Andrews painottavat, että lasten iästä riippuu, minkälaisia menetelmiä valitaan. Esimerkiksi 11-13-vuotiaat lapset pystyvät itsenäisesti vastaamaan omia toimintojaan koskeviin kysymyksiin, kun taas paljon nuorempien lasten kanssa kannattaa soveltaa havaintotutkimusta, koska heidän kielelliset taitonsa ovat heikommin kehittyneitä kuin aikuisten (Ziegler & Andrews 1987: 302-303).

2.5 Lähiliikuntapaikka lasten liikuttajana

2.5.1 Lasten arkiliikunta

Tutkimusten mukaan suomalaiset lapset eivät liiku tarpeeksi, kun liikuntaa tarkastellaan lasten hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. Lapsuuden liikkumattomuudesta seuraa useimmiten aikuisiän liikkumattomuutta, mikä vaikuttaa terveyteen negatiivisesti pitkällä tähtäimellä. Etenkin liikunnallisesti passiivisten lasten liikkeelle saaminen vaatii kilpailullisten liikuntamahdollisuuksien rinnalle arkiliikuntaan innostavien liikuntapaikkojen lisäämistä (TELI-komiteamietintö 2001). Suurimmat syyt lasten liikkumattomuuteen ovat tutkimusten mukaan liikuntapaikkoihin kuljettavan matkan pituus sekä liikuntapaikkojen huono soveltuvuus vapaa-ajan liikuntaan (Norra et al. 2004: 8).

Liisa Horellin mukaan lapset liikkuvat suhteellisen pienen elinpiirin sisällä. Lapsen fyysisen aktiivisuuden määrä vaikuttaa positiivisesti kykyyn jäsentää ympäristöään ja kasvattaa ei-verbaalista lahjakkuutta (Horelli 1982: 222). Lähiympäristön pitäisi luoda puitteet mielekkäälle ympäristön tutkimiselle ja liikkumiselle. Nuoren Suomen Koulupihojen liikuntaolosuhteet –selvityksessä todetaan, että liikuntapaikkojen suunnittelussa ei ole tarpeeksi otettu huomioon lasten rajallista elinpiiriä. Lasten arkiliikunnan tukemiseksi tarvittaisiin liikuntapaikkoja, jotka olisivat lapsille kiinnostavia ja sijaitsisivat lasten elinpiirin sisällä (Norra et al. 2004: 9).

2.5.2 Lapsia liikuttava ympäristö

Marketta Kytän mukaan lapsiystävällisessä ympäristössä on kaksi päätekijää: monipuolisuus sekä liikkumisen vapaus lähiympäristössä. Myös lapset itse arvostavat näitä ominaisuuksia eniten. Kyttä pitää liikkumisen vapautta näistä kahdesta tärkeämpänä, koska se mahdollistaa ympäristön tutkimisen ja sen mahdollisuuksien löytämisen. Suomessa ja muualla maailmassa on huomattu lasten liikkumisvapauden pienentyneen. Tämä koetaan ongelmaksi, sillä lasten runsas arkiliikuminen vaikuttaa positiivisesti ”fyysiseen kuntoon ja motoriseen, sosiaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen” (Kyttä 2004: 69). Ympäristön monipuolisuus ja liikkumisen vapaus tukevat toisiaan: liikkuminen lisää kuvaa ympäristöstä monipuolisena paikkana, ja monipuolinen ympäristö kannustaa liikkumaan lisää (Kyttä 2004: 69).

Kyttä esittää, että ihmisystävällisen elinympäristön tunnistaa yleensä siitä, että se tarjoaa käyttäjilleen monipuolisesti toimintamahdollisuuksia eli tarjoumia. Ympäristön tarjoumat ovat erilaisia kullekin käyttäjälle riippuen käyttäjän iästä, sukupuolesta, intresseistä jne. Tarjoumat tulisi suunnitella kussakin kohteessa kohteen pääasiallisten käyttäjäryhmien ehdoilla (Kyttä 2004: 58-59). Suunnittelun tehtävä ei kuitenkaan ole sanoa, miten käyttäjien tulisi ympäristössä käyttäytyä. Hyvä suunnittelu mahdollistaa monipuolisesti myös liikunnallisia tarjoumia, jotka edistävät ihmisten elämänpiirin kasvamis-

ta ja ovat toimintatarkoitukseltaan muunneltavia (Rinkinen 2004: 24). Toiminnoiltaan rikkaassa ympäristössä vietetään paljon aikaa ja näin syntyy myös runsaasti sosiaalista vuorovaikutusta (Kytä 2004: 59-60).

2.5.3 Koulupihan soveltuvuus lähiliikuntapaikaksi

Ihmisen elinympäristön urbanisoituminen on asettanut ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan liikkumisen suhteen. Harrastamismahdollisuudet keskittyvät, ja liikuntapaikkoihin kuljetaan useammin autolla. Tämä lisää liikkumisen kustannuksia, mikä vaikuttaa negatiivisesti joidenkin ihmisten liikuntaan. Koulupihan rakentaminen demokratisoi liikuntamahdollisuuksia. Koulupiha soveltuu erinomaisesti lähiliikuntapaikaksi siksi, että koulut ovat keskellä asutusta, ja siten lähellä kuntalaisia (Opetusministeriö 2008: 30). Olemassa olevaa koulupihaa voidaan muokata ja parantaa sekä hankkia pihalle uusia välineitä, jotta se vastaisi lähiliikuntapaikan vaatimuksia (Sassi 2003: 50). Koulupiha lähiliikuntapaikkana on ihanteellinen myös siksi, että se on kouluajan jälkeen vapaasti kaikkien käytettävissä ilman käyttövuoroja, toisin kuin esim. urheiluhallit (Nuori Suomi ry.).

2.5.4 Koulupihojen kunnostamisen vaikutus lasten fyysisen aktiivisuuteen

Koulupihojen hyvä kunto lisää merkittävästi lasten liikuntaa sekä välitunneilla että kouluajan ulkopuolella. Nuori Suomi julkaisi vuonna 2006 arviointitutkimuksen, josta selvisi, että oppilaat liikkuvat välitunneilla selkeästi enemmän kouluissa, joiden piha oli kunnostettu lähiliikuntapaikaksi. Lisäksi kunnostamisella oli positiivisia vaikutuksia lasten vapaaajan liikuntaan, sillä koululaiset tulivat liikkumaan koulupihalle myös vapaa-ajallaan (Nuori Suomi ry 2007: 38, 40-42). Tutkimus osoittaa, että liikunta-aktiivisuus kasvoi 43 prosentilla oppilaista ”erittäin paljon” ja 51 prosentilla ”jonkin verran”, ainoastaan 7 prosentilla liikunta-aktiivisuus ei lisääntynyt. Tutkimuksen mukaan lisääntyneellä fyysisellä aktiivisuudella oli myönteisiä psykologisia vaikutuksia, jotka näkyivät mm. oppitunneilla parantuneena keskittymisenä ja jaksamisena (Nuori Suomi ry. 2007: 21-22, 44-45).

3 Tutkimus lasten Hakametsän koulupihaa koskevista mielipiteistä ja toiveista

3.1 Lähiliikuntapaikan suunnittelukohde

3.1.1 Taustatietoa Hakametsän koulusta ja koulupihasta

Hakametsän koulu on n. 120 oppilaan ala-aste Uudessakaupungissa. Koulussa on 6 luokkaa sekä erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden luokka (Uudenkaupungin internet-sivut). Aivan koulun vieressä on Hakametsän päiväkoti, jossa on n. 75 1-6-vuotiasta lasta (Uudenkaupungin internet-sivut). Koulu sijaitsee Hakametsän asuinalueella, joka on n. 3000 asukkaan asuinalue (Väestörekisterikeskus 2008). Asuinalue koostuu kerrostaloista sekä omakotitaloista.

Koulupiha on pääosin rakennettu 1990-luvulla ja pihan koko on 5600 m². Piha koostuu etuoven edustan asfalttialueesta (ks. Kuva 1), sitä ympäröivästä hiekkalueesta, pihan pohjoisosassa sijaitsevasta metsäisestä alueesta (ks. Kuva 2) sekä pihan eteläosan täyttömäestä sekä sen vieressä olevasta palloilualueesta (ks. Kuva 3). Koulun pohjoispuolella on jääkiekkokaukalo, joka ei ole välituntikäytössä. Koulun eteläpäädyssä on vielä pyörätelinealue. Pihalla on leikkivälineitä, joista suurin osa on melko hyvässä kunnossa (ks. Kuva 4), mm. päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline, kaksi keinua, tasapainopuomeja ja tasapainolauta sekä korkea kolmetankoinen kiipeilyteline. Lisäksi pihalla on kaksi palloiluseinää, joista toinen on koulun seinän vieressä ja toinen keskellä pihaa. Piha-alueen metsikkö koostuu pääasiassa männyistä ja koivuista, metsän alustassa on multaa ja kiviä, koska alkuperäinen varvikko on kulunut pois. Metsikössä on lisäksi suuria kivirykelmiä.

Kuva 1: Pääoven edustan asfalttialue.

Kuva 2: Koulupihan metsäinen alue.

Kuva 3: Täyttömäki kuvassa vasemmalla, palloiluseinät keskellä ja oikealla.

Kuva 4: Olemassa olevat leikkivälineet.

3.1.2 Uudenkaupungin edustajien toiveet koskien lähiliikuntapaikan suunnittelua

Uudessakaupungissa keväällä 2009 pidetyssä suunnittelun aloituspalaverissa olivat läsnä mm. kaupunginarkkitehdit, Hakametsän koulun rehtori, liikunnanopettaja sekä asukasyhdistyksen ja vanhempainyhdistyksen edustajia. Palaverissa käsiteltiin mm. suunnittelutoiveita, koululaisten ja asukkaiden osallistumista, aikatauluasioita ja budjettia.

Uudenkaupungin edustajien toive oli että Hakametsän lähiliikuntapaikka tulisi suunnitella osaksi suurempaa kuntoliikuntakokonaisuutta. Kuntoilumahdollisuuksia alueella on paljon, mm. jäähalli ja pururata. Talvella viereisen Käätyjärven jäällä on luistelu- ja hiihtorata. Uusikaupunki on erittäin aktiivinen urheiluasioissa, ja koripallo ja salibandy ovat kaupungille erittäin tärkeitä urheilulajeja.

Koulupihalle kaivattiin lisää liikunta-aktiviteetteja sekä pihan turvallisuusolojen kohentamista. Pihalle kaivattiin koripallon pelaamiseen selkeää aluetta. Myös salibandyille olisi hyvä löytää sopiva paikka pihalta. Pihan osittainen asfaltointi laajentaisi pihapeleimahdollisuuksia oleellisesti. Turvallisuuden kannalta yhdeksi pihan suurimmista ongelmista koettiin vanhempien ajo autolla pihaan tuomaan lapsiaan, joten piha olisi syytä sulkea liikenteeltä.

Projektin aikataulua käytiin läpi tapaamisessa. Päädyttiin siihen, että alkukevään aikana tehtäisiin kävelykierrostutkimus, johon ala-asteen oppilaat ja esikoululaiset ottavat osaa. Toukokuun puolivälissä Hakametsän koululla pidettäisiin toimintapäivä, johon asuinalueen asukkaita osallistuisi. Toimintapäivässä olisi tarkoitus olla esillä alustava havainnesuunnitelma lähiliikuntapaikasta, jota asukkaat voisivat kommentoida. Syksyllä järjestettäisiin vanhempainilta, jossa hanketta voisi esitellä vanhemmille. Kesän osalta projekti voisi olla ”kypsytysvaiheessa”.

Koulupihan budjetti oli suhteellisen pieni, n. 30 000 €, jonka lisäksi haettaisiin 30-50% valtiontukea. Valtion tuen edellytyksenä on, että koulupiha kunnostetaan nimenomaan lähiliikuntapaikaksi.

Koulussa suhtauduttiin erittäin positiivisesti siihen, että lapset osallistettaisiin lähiliikuntapaikan suunnitteluun. Mukaan suunnitteluun haluttiin sekä koululaiset että päiväkodin esikoululuokat, sillä myös päiväkotilaiset käyttivät koulupihaa kouluajan ulkopuolella.

3.2 Tutkimuksen suunnittelu

3.2.1 Tutkimuksen suunnittelu ja metodien valinta

Opinnäytetyön tutkimusosuuden ja lähiliikuntapaikan suunnittelun kannalta oli alusta asti selvää, että lasten koulupihaa koskevia mielipiteitä ja toiveita haluttiin kuulla. Kävelykierros-menetelmä valikoitui päämetodiksi, sillä se on, kuten Marketta Kyttä on todennut, hyvin lapsille soveltuva menetelmä (Kyttä 2001b). Konkreettisuutensa takia kävelykierrosmetodin tuloksia on myös kohtalaisen helppoa arvioida. Kävelykierroksella lasten mie-

lipiteet ja toiveet ilmenevät sanallisessa muodossa, joten niitä ei tarvitse sinänsä tulkita, kun taas esimerkiksi piirtämistehtävässä tulkinta riippuu pitkälti tulkitsijasta.

Osallistuvan suunnittelun eräs kulmakivi on dialogisuus suunnittelijan ja käyttäjien välillä (de Laval 1997: 12). Suunnitteluprosessi haluttiin pitää mahdollisimman avoimena ja vuorovaikutteisena vanhempainyhdistyksen suuntaan. Vanhemmat sivuutetaan usein koulupihan suunnitteluprojekteissa, mikä saattaa aiheuttaa negatiivisia tunteita vanhemmissa.

Tutkimuksen kohteeksi päätyivät toisen ja neljännen luokan oppilaat. Toisluokkalaiset valikoituivat siksi, että haluttiin pienemmiltä oppilailta mielipiteitä ja toiveita pihasta. Ensimmäisen luokan oppilailla ei ehkä olisi vielä tarvittavia analysointitaitoja tai kartanlukutaitoja. Neljäsluokkalaiset valikoituivat tutkimukseen, jotta saataisiin mielipiteitä myös vanhemmilta lapsilta. Osallistumiseen innostaminen olisi voinut olla haasteellista viides- ja kuudesluokkalaisilla, koska he ovat siirtyneet jo ylä-asteelle siinä vaiheessa kun piha on uusittu.

Varsinaisen kävelykierroksen kulku muotoutui suhteellisen yksinkertaiseksi. Suzanne de Lavalin mukaan tarkastelukohteita ei saisi olla enempää kuin 15 (de Laval 1997: 155). Tutkimussuunnitelmassa piha jaettiin viiteen etappiin, jotka ovat merkityksellisiä liikuntakokonaisuuden kannalta, ja jotka poikkeavat selkeästi toisistaan. Kävelykierroksen aluksi etapit esitellään lapsille ja sitten lähdetään fyysisesti paikan päälle. Dokumentointiin käytetään sanelukonetta, jotta lasten kommentit tallentuvat mahdollisimman autenttisina. Toinen tallennusmuoto on valokuvaus, jossa opettajat voivat avustaa. Aikuisten kävelykierros-tutkimuksessa kommentit tavallisesti kirjoitetaan ylös (de Laval 1997: 155), mutta lasten kanssa työskentelyssä kommenttien kirjoittaminen voisi viedä pois tilanteen välittömyyttä ja mahdollisesti etäännyttäisi lapsia.

Kävelykierrokseen liittyy tavallisesti purkutilaisuus, jonka tarkoituksena on keskustelemalla tehdä yhteenvetoa tutkimuksen kohteesta sekä miettiä yhdessä parannusehdotuksia (de Laval 1997: 154-155). Yleisessä keskustelussa vaarana on, että hiljaisempien osanottajien mielipiteet jäävät kuulematta. Lasten kanssa työskennellessä karttatehtävä on keskustelua hyödyllisempi tapa kerätä tietoa, sillä kaikki – kovaääniset ja hiljaiset – osanottajat ovat samalla viivalla osallistumassa. Lisäksi karttatehtävä on hauska tapa kerätä tietoa. Esikoululaisilla karttatehtävän tekeminen ei välttämättä ole hyvä idea, koska tehtävässä käytetyt värit tai kuvat voivat sekoittaa tutkimuksen aiheen käsittelyä, ts. asioiden analysointikyky ei vielä riittävän kehittynyttä. Esikoululaisilla purkutilaisuus on epämuodollista jutustelua pihalla.

Tutkimussuunnitelmassa toisluokkalaisten purkutilaisuus perustuu kirjoitus-tehtävään ja tarrakarttatehtävään. Luokka jaetaan suunnitelmassa kahteen osaan, ja toinen osa luokasta keskittyy pihan nykytilaan ja toinen pihaa koskeviin toiveisiin. Itse avustan toista puolta luokasta ja opettaja avustaa toista. Luokassa on kahdella puolella isot

pohjakartat, joihin ryhmät tekevät merkintöjä. Tarrakarttaryhmäläiset liimaavat opettajan avustuksella erivärisiä, erilaisia merkityksiä kuvaavia, tarroja karttaan (nykytilan karttointus). Tarrakarttatehtävä toteutetaan tavallisesti yksilötehtävänä (Koskinen 2003: 45), mutta ajatuksena tässä tutkimuksessa on tutkia, miten menetelmä toimii ryhmätehtävänä. Kirjoitustehtäväryhmä kirjoittaa avustuksellani karttaan, minkälaisia asioita eri alueilla haluttaisiin tehdä (toiveet). Neljäsluokkalaisille on kaikille erilliset pohjakartat, joihin kirjoitetaan ajatuksia pihan eri kohdista. Neljäsluokkalaisille liikuntanäkökulmaa painotetaan enemmän kuin nuoremmilla lapsilla.

Tutkimuksen kesto on kävelykierroksen osalta n. 40 min ja purkutilaisuuden 20 min. Näin tutkimus ei muodostu liian raskaaksi lapsille ja kaikki kierrokset ehditään vetää läpi. Tutkimussuunnitelma on kokonaisuudessaan kuvattu seuraavassa luvussa.

3.2.2 Tutkimussuunnitelma

Yleistä

Kävelykierrokselle otetaan mukaan esikoululuokka, ala-asteen toinen luokka ja neljäs luokka. Mukaan tulee koko luokka, koska mukaan halutaan mahdollisimman paljon erilaisia mielipiteitä. Myös opettaja halutaan kierrokselle mukaan, koska hän näkee välitunneilla toiminnan kokonaiskuvan ja voi avustaa tutkimuksessa. Kunkin luokan tutkimukseen varataan aikaa yhteensä 1 tunti, josta kävelykierrokseen menee 40 min ja purkutilaisuuteen 20 min.

Kierroksen toteutussuunnitelma

Aloitus

- tutkijan ja projektin esittely lapsille luokassa
- kävelykierroksen etappien läpikäynti valokuvien ja pohjakartan avulla

Kävelykierros

- tarkoituksena kerätä tietoa pihan nykytilasta
- kierretään koulupiha etappi etapilta (neljä etappia: leikkivälineet, metsä, kumpu, palloseinät)
- kerätään lasten mielikuvia paikoista sekä toiveita siitä, mitä pihalla haluttaisiin tehdä
- kerätään tietoa myös siitä, miten paikoissa liikutaan
- samalla havainnoidaan sitä, miten eri etapeilla spontaanisti käyttäytyään
- dokumentointi tapahtuu sanelukoneella ja valokuvien

Purkutilaisuus

- tarkoituksena käsitellä pihaa koskevia tunteita ja toiveita – erityisesti liikuntaa koskevia toiveita
- toinen luokka jaetaan kahteen osaan
 - toinen puoli luokasta tekee tarrakarttatehtävän, jossa erilaisia mielikuvia symboloivia tarroja liimataan pihaa esittävälle pohjakartalle (nykytilan kartoitus)
 - toinen puoli luokasta tekee kirjoitustehtävän, jossa merkitään pohjakartalle pihaa koskevia toiveita (toiveiden kartoitus)
- neljäsluokkalaisten jaetaan kaikille omat pohjakartat ja he saavat kirjoittaa eri etappien kohdalle 1) mitä hyvää/huonoa pihan kohdassa on, 2) mitä pihan kohdassa haluttaisiin tehdä
- esikoululuokkalaisten kanssa purkutilaisuus on vähemmän muodollinen
 - jutellaan piirissä siitä, minkälaisia liikuntamuotoja, leikkejä ja pelejä eri alueilla leikitään

3.3 Tutkimuksen toteutus

3.3.1 Kävelykierros-tutkimus Hakametsän koululla

Kävelykierros-tutkimus toteutettiin Hakametsän koululla 21.4.09. Tutkimukseen osallistuivat Hakametsän koulun toinen ja neljäs luokka sekä Hakametsän päiväkodin kaksi esikouluryhmää. Toisella ja neljännellä luokalla osanottajia oli kummallakin n. 20 kpl, esikouluryhmien koko oli 5-6 lasta. Aikaa oli varattu n. 1 tunti/luokka, josta 40 min oli varattu kävelykierrokselle ja 20 min purkutilaisuudelle.

Tois- ja neljäsluokkalaisten tutkimuksen aluksi esittelin luokassa oppilaille ja opettajalle itseni, esikoululaiset ja heidän ohjaajansa tapasin päiväkodin pihalla. Kerroin, että olen paikalla, koska koulupihaa tullaan uusimaan ja haluan siksi kuulla lasten mielipiteitä koulupihasta sekä kuulla toiveita, jotta saataisiin aikaan lasten näköinen piha. Näytin luokassa pelkistettyä pohjakarttaa koulupihasta (ks. Kuva 5) ja kerroin etapeista, joita tulimme käymään läpi. Jokaisen etapin kohdalla lapset saivat kertoa mitä mieltä ovat pihan kohdasta ja minkälaisia toimintoja he toivoisivat kyseiseen kohtaan. Lisäksi pyysin lapsia kertomaan, minkälaista liikuntaa he haluaisivat alueella harrastaa.

Kuva 5: Pelkistetty pohjakartta Hakametsän koulupihasta.

Esittelyn jälkeen menimme kaikki pihalle ja aloitimme ensimmäisestä etapista, joka oli leikkiväline-alue, jossa lapset saivat kertoa mielipiteitään ja esittää toiveita. Tein myös tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä ja yritin saada myös hiljaisempia lapsia

mukaan keskusteluun kysymällä heiltä erikseen kysymyksiä. Kehotin lapsia puhumaan lähellä sanelukonetta, jotta kommentit tallentuisivat. Etenimme tällä tavalla seuraavalle etapille, joka oli metsäinen alue pihan nurkassa. Täältä etenimme ”kummulle”, joka on suurehko täyttömaata sisältävä mäki pihan eteläosassa. Viimeinen etappi oli palloiluun tarkoitettu alue, joka koostui isosta palloiluseinästä ja pienemmästä koripalloseinästä. Etappien läpikäymisen jälkeen menimme luokkaan, jossa ”purkutilaisuus” pidettiin.

Esikoululaisilla kävelykierroksen kulku muodostui hieman erilaiseksi kuin alun perin olin suunnitellut. Olin siinä uskossa, että esikoululaiset käyttävät koko pihaa aktiivisesti. Päiväkodin ohjaajilta kuulin kuitenkin, että koulupihaa käytetään vain varhain aamulla ja kouluajan päätyttyä. Kuulin ensimmäisen kierroksen aikana, että alueista käytetään vain leikkiväline-aluetta ja metsää, muualle pihalle esikoululaisilla ei ole lupaa mennä. Tutkimuksen osallistuneet kaksi esikouluryhmää olivat melko pieniä: 5-6 esikoululaista.

Ensimmäisen esikouluryhmän kanssa kävin läpi koko pihan, mutta toisen ryhmän kohdalla päätin käydä läpi vain alueet, joita esikoululaiset saavat käyttää. Kierroksen aikana huomasin, että lasten oli huomattavan paljon helpompi ilmaista asioita tekemisen kautta kuin sanallisesti, joten päädyin lopulta vain seuraamaan lasten leikkejä ja kysymään lasten aktiviteeteista kierrokselle osallistuneilta päiväkodin ohjaajilta. Suunnittelemani epävirallisen purkutilaisuuden jätin kokonaan pois.

3.3.2 Kävelykierrokseen liittyvä purkutilaisuus

Toisluokkalaisten purkutilaisuus alkoi menetelmästä kertomisella. Tämän jälkeen kiinnitin tarrakarttaryhmän pohjakartan luokan sivuseinälle, selitin eriväristen tarrojen merkitykset (merkitykset oli merkitty myös pohjakartan viereiselle paperille), selitin tehtävänannon sekä pyysin opettajaa avustamaan oppilaita tehtävässä. Kun tarrakarttatehtävä oli saatu käyntiin, kiinnitin kirjoitustehtävän pohjakartan liitutaululle ja pyysin oppilaita kertomaan, mitä he haluaisivat tehdä koulupihan eri alueilla. Toimin itse kirjuriina tehtävässä yritin parhaani mukaan kysyä mielipidettä kaikilta ryhmän lapsilta. Tarrakarttatehtävä tuli paljon nopeammin valmiiksi kuin kirjoitustehtävä, joten tarrakarttaryhmäläiset olisivat myös halunneet osallistua kirjoitustehtävään. Jouduin sanomaan heille, että kirjoitustehtävään saavat osallistua vain toisen ryhmän jäsenet.

Neljäsluokkalaisten purkutilaisuus alkoi sillä, että kerroin oppilaille, että haluaisin heidän vastaavan kahteen kysymykseen ja kirjoittavan vastaukset omille pohjakarttoilleen. Kysymykset olivat: ”Mikä on hyvää/huonoa alueella?” ja ”Mitä haluaisit tehdä alueella?”. Tehtävänannon jälkeen jaoin pohjakartat oppilaille. Jotkut oppilaat halusivat tehdä parityötä ja annoin siihen luvan. Välitunnin alettua oppilaat palauttivat pohjakartat. Joillakin kartta oli vielä jäänyt kesken, joten tehtävään olisi tarvittu lisää aikaa.

3.3.3 Asukkaiden tutkimus

Suunnitteluprosessi haluttiin pitää avoimena oppilaiden vanhempien ja alueen asukkaiden suuntaan, joten Hakametsän koululla 16.5.09 pidettyyn toimintapäivään ideoitiin kyselylomake, johon alueen asukkaat voivat vastata. Kyselylomakkeen ohkeen laadittiin alueesta yksinkertaistettu pohjakartta, jotta alueen hahmottaminen helpottuisi. Asukkaat saivat toimintapäivänä vastata kysymykseen koulupihan puutteista ja ongelmista sekä tehdä ehdotuksia pihan kehittämiseksi. Kartta kysymyksineen oli esillä toimintapäivänä, mutta valitettavasti kyselyyn ei tullut ainuttakaan vastausta.

4 Hakametsän koulussa tehdyn osallistuvan tutkimuksen tulokset

4.1 Oppilaiden ja opettajien koulupihaa koskevat toiveet

Lapsilta tuli erittäin paljon hyviä ehdotuksia, jotka hyödyttävät suuresti suunnittelutyötä, lasten mielipiteet ja toiveet on kuvattu taulukkoon (ks. Taulukot 2 ja 3). Vaikka osa pihaa koskevista toiveista oli hieman korkealentoisia (pihalle toivottiin mm. Linnanmäen ja Särkänniemen laitteita), tuli lapsilta paljon käytännönläheisiä toiveita, jotka liittyivät pihalla viihtymiseen (toivottiin mm. lisää roskakoreja sekä maassa olevien kuoppien täyttämistä). Toisluokkalaisten toiveet pihan suhteen olivat hieman epärealistisempia kuin neljäsluokkalaisten, mutta merkittäviä eroja ei juuri ollut. Molempien luokka-asteiden toiveet olivat mielestäni yllättävän yhteneviä. Esikoululaisten toiveita on käsitelty vain leikkivälineiden ja metsän osalta, sillä heillä ei ollut lupaa leikkiä muualla pihalla.

Taulukko 2: Hakametsän koulun toisluokkalaisten kävelykierroksella esittämät mielipiteet ja toiveet koskien koulupihaa.

Etapit	2. luokkalaisten	
	tytöt	pojat
1. leikkivälineet	<ul style="list-style-type: none"> - keinuja lisää - tasapainopuomit hyviä, koska niiltä voi yrittää horjuttaa toisia pois - asfalttialue hyvä, koska siellä voi hypätä ruutua - asfalttialueelle lisää pelejä 	<ul style="list-style-type: none"> - nykyinen kiipeilyteline on liian korkea - tasapainolauta on hyvä - keinuja lisää - tasapainopuomit pois - karuselli kiipeilyvälineiden luo - päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline hyvä, mutta lisää osia - liukumäki ei liu'u kunnolla
2. metsä	<ul style="list-style-type: none"> - metsään majoja - lisää roskakoreja - metsä isompien lasten käytössä - juoksurata olisi hyvä - kiipeilytelineitä metsään 	<ul style="list-style-type: none"> - kaikki puut pois alueelta - metsä isompien lasten käytössä - vesiliukumäki ja uima-allas metsään - puut ja kivet haittaavat juoksemista - kivien taakse voi piiloutua - vuoristorata tai kummituslinna metsään
3. kumpu	<ul style="list-style-type: none"> - kumpua juostaan ylös ja alas - enimmäkseen poikien paikka - kummun takaiseen "pikkumetsikköön" olisi hyvä saada trampoliini tai uima-allas - pikkumetsikössä olisi kiva olla rengaskeinu tai riippukeinu 	<ul style="list-style-type: none"> - vuoristorata, autorata tai "tornado" kummulle - hyppyri kummulle - kumpua pitäisi muotoilla siten, että siihen muodostuisi iso ja pieni mäki - kumpua pitäisi vielä korottaa
4. palloiluseinät	<ul style="list-style-type: none"> - palloiluseiniä vasten pelataan jalkapalloa - alustan kuopat halutaan pois, koska haittaavat pelaamista - koripalloseiniä käytetään vähän, koska sitä käyttävät 5. luokkalaisten eikä telineessä ole sukkaa - koripalloseiniä ei tarvita enempää 	<ul style="list-style-type: none"> - palloiluseiniä vasten pelataan jalkapalloa - maaleja pitäisi olla kaksi vastakkain - koripalloseiniä käytetään vähän, koska sitä käyttävät 5. luokkalaisten eikä telineessä ole sukkaa - koripalloseiniä ei tarvita enempää - paikalle pitäisi rakentaa maanalainen liukumäki - koko piha pitäisi asfaltoida

Taulukko 3: Hakametsän koulun neljäsluokkalaisten kävelykierroksella esittämät mielipiteet ja toiveet koskien koulupihaa.

Etapit	4. luokkalaisten	
	tytöt	pojat
1.leikkivälineet	<ul style="list-style-type: none"> - päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline on hyvä - keinuja ei ole tarpeeksi - tasapainopuomit ovat pienemmille oppilaille - kiipeilytelineiden luona pelataan palloa ja keinutaan 	<ul style="list-style-type: none"> - päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline on hyvä - päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline on pienemmille lapsille - keinuja ei ole tarpeeksi - iso kiipeilyteline on liian korkea, eikä siihen pääse kiipeämään
2. metsä	<ul style="list-style-type: none"> - seikkailurata olisi hyvä - puumajoja metsään - rata, jossa voisi hyppiä olisi kiva - metsässä voisi olla kanankasvatusta 	<ul style="list-style-type: none"> - metsään tullaan vain, jos ollaan yksinäisiä - vuoristorata metsään - iso jäädytetty liukumäki metsään - puut ovat huonoja, koska niihin ei voi kiivetä - kiviin kompastuu helposti - metsä on pimeä ja kylmä paikka - kuumailmapallo metsään
3. kumpu	<ul style="list-style-type: none"> - kummalla pelataan hippaa siten, että juostaan ylös ja alas - kummalla juostaan kilpaa - kiva paikka - kummun takana olevassa metsikössä käydään juttelemassa 	<ul style="list-style-type: none"> - kiva paikka - tyhmä paikka, koska on pallonpeluun tiellä - kumpua voisi peittää ruohikko - liukumäki kummulta alas olisi hyvä - kummun takaisessa metsikössä leikitään hippaa, mutta puut ovat tiellä
4.palloiluseinät	<ul style="list-style-type: none"> - koripalloseinää käytetään joskus jalkapallon peluuseen, mutta enimmäkseen se on 5. luokkalaisten käytössä - jäätelökioski alueelle - uima-allas alueelle 	<ul style="list-style-type: none"> - isoa palloseinää käytetään eniten, ja sitä vasten voi leikkiä ”aasia” ja hippaa - koripalloseinää käytetään joskus jalkapallon peluuseen, mutta enimmäkseen se on 5. luokkalaisten käytössä - alueella pitäisi olla kaksi vastakkain olevaa palloseinää - kuopat tiessä haittaavat pelejä - tennistä, pesäpalloa ja sulkapalloa haluttaisiin pelata

Luokkien opettajat ja esikouluohjaajat olivat korvamaamaton apu tutkimuksessa. He pitivät ryhmän koossa, avustivat valokuvien ottamisessa tutkimuksen aikana sekä antoivat paljon tietoa lasten käyttäytymisestä pihalla. Sain vielä lisää informaatiota koulun muilta opettajilta kun vietin kierrosten välissä välitunnit opettajien kahvihuoneessa. Opettajat kertoivat pihan puutteista ja omista toiveista sekä vanhempainyhdistyksen suunnitelmista seikkailuradan toteuttamisen suhteen. Opettajilta saatu informaatio ei sinänsä ollut tarkoituksellinen osa tutkimusta, mutta tätä kautta tieto hyödytti suuresti koulupihan suunnittelua.

4.1.1 Lasten pihaa koskevat toiveet ja mielipiteet

Lasten mielestä olemassa olevat leikkivälineet ovat pääosin toimivia. Pihan korkein teline, jossa on kolme tankoa, on lasten mielestä kuitenkin liian vaativa sekä tois- että neljäsluokkalaisten mielestä, ts. tankoja pitkin on liian vaikeaa kavuta ylös. Päiväkodin puolelle menevä kiipeilyteline on hyvä, mutta enimmäkseen pienempien lasten käytössä. Esikoululaiset pitivät kiipeilytelineestä, mutta toivoivat, että siinä olisi enemmän riipuntaan tarkoitettuja osia. Keinujen puutetta kommentoivat sekä tois- että neljäsluokkalaiset. Keinuihin päästäkseen lapset joutuvat usein jonottamaan. Keinujen viereisiä tasapainopuomeja käyttävät erityisesti tytöt, tasapainopuomeista neljäsluokkalaiset kommentoivat, että ne ovat vain pienempien oppilaiden käytössä. Erityisesti toisen luokan tytöt toivoisivat enemmän asfalttitilaa koulupihalle, sillä asfalttiin voisi piirtää esim. hyppyruutuja.

Pihan yhteydessä olevaan metsikköön lapset haluaisivat enemmän aktiviteetteja, kuten majoja tai köysiratoja. Tällä hetkellä metsikkö on lähinnä vain isompien (viides- ja kuudesluokkalaisten) oppilaiden käytössä. Poikien mielestä metsikössä olevat pienet kivet vaikeuttavat juoksemista, mutta isot kivet ovat siinä mielessä hyviä, että niiden taakse voi piiloutua. Toisen ja neljännen luokan tytöt toivoivat alueelle jonkinlaista aktiviteettirataa, jossa voisi juosta tai hyppiä. Neljäsluokkalaiset pojat kritisoiivat metsää sanoen, että se on pimeä ja kylmä paikka. Metsä oli neljäsluokkalaisille myös paikka, jonne tullaan jos ollaan yksinäisiä. Esikoululapset leikkivät mielellään metsikössä, koska isoja ja pieniä kiviä voi käyttää monenlaisiin leikkeihin.

Pihalla oleva kumpu koettiin enimmäkseen hyväksi paikaksi erilaisille leikeille. Talvella kumpua käytetään pulkkamäkenä. Jotkut neljäsluokkalaiset pojat kuitenkin pitivät kummun sijoittelua huonona, koska se on usein pallopelien tiellä. Tois- ja neljäsluokkalaiset tytöt juoksevat kumpua pitkin ylös ja alas. Erityisesti toisen luokan pojat haluaisivat suurentaa kumpua tai saada sinne hyppyreitä tai liukumäkiä. Neljäsluokkalaiset pojat toivoivat kummulle liukumäkeä tai että kummulla kasvaisi nurmikko. Kummun takainen ”pikkumetsikkö” on niin ikään suosittu ajanviettopaikka. Täällä sekä tytöt että po-

jat leikkivät hippaa, tosin neljäsluokkalaisten poikien mielestä puut ovat leikkien tiellä. Pikkumetsikössä neljäsluokkalaiset tytöt käyvät juttelemassa. Toisen luokan tytöt toivoisivat metsikköön lisää aktiviteetteja kuten riippukeinua tai rengaskeinua.

Koulun seinän viereinen palloiluseinä on enimmäkseen poikien aluetta, jossa pelataan pallopelejä ja leikitään hippaa ja aasia. Sekä tois- että neljäsluokkalaiset toivoisivat kahta vastakkain olevaa palloiluseinää. Koripalloseinä on ilmeisesti isompien lasten (viidesluokkalaisten) käytössä, joten sitä eivät nuoremmat juuri ollenkaan käytä. Toisluokkalaiset tytöt käyttivät jalkapalloaluetta, mutta neljännen luokan tytöt käyttivät alueella vain koripalloseinää, jota vasten potkittiin toisinaan koripalloa. Molemmat luokka-asteet valittivat, että hiekka-alustassa olevat kuopat haittaavat pallon peluuta.

4.1.2 Opettajien huomioita pihan toiminnallisuudesta

Opettajien näkemyksissä erityisesti turvallisuusasiat nousivat esiin. Koulupiha pitäisi saada suljettua kokonaan liikenteeltä. Lisäksi liikenne Koivukujalta pitäisi sulkea koulun suuntaan, sillä nykyinen järjestely aiheuttaa vaaratilanteita lasten juostessa tielle.

Toinen pihan ongelma on puiden suuri määrä, mikä tekee pihan varjoisaksi ja kylmäksi paikaksi. Pihan yhteydessä olevia metsiköitä ("iso" metsikkö päiväkodin vieressä, "pieni" metsikkö kummun takana) toivottiin harvennettavan, jotta aurinko pääsisi paremmin lämmittämään pihaa. Isoon metsikköön opettajat toivoivat enemmän toimintamahdollisuuksia pienemmille oppilaille. Nyt metsikköä käyttävät lähinnä vanhemmat oppilaat. Metsikkö on valvonnan kannalta ongelmallinen siinä mielessä, että päiväkodin aita peittää näkyvyyden metsään. Metsään ehdotettiin vanhempainyhdistyksen voimin tehtävää seikkailurataa, jossa voisi olla esim. kumirenkaita maassa ja pölkkyjä, joilla voisi tasapainotella sekä verkkoja, joissa voisi riippua. Esikoulun opettajat toivoivat alueelle lisää kantoja, joilla voisi tasapainotella sekä suuria kiviä, joita voisi käyttää leikeissä.

Kummun takana oleva pieni metsikkö on myös hankala paikka välituntivalvonnan kannalta, sillä sinne näkee huonosti pihan muista osista. Metsikössä olevalta avokalliolta lasketaan pulkalla viereisen tontin aita vasten, lisäksi metsiköstä karkaillaan Koivukujan yli vastakkaiseen metsikköön. Kumpua opettajat pitävät siinä mielessä hyvänä paikkana, että se saa liikkumaan sellaisetkin oppilaat, jotka liikkuvat muuten vähemmän. Kummun huonona puolena pidetään sen madalluksen yhteydessä esiin tulleita putkenpätkiä ja asfaltinpaloja, jotka töröttävät ikävästi kummusta.

Eräs pihan ongelmakohta, jonka opettajat ottivat esiin, oli pihan pölisevyys varsinkin keväisin. Pihalle toivottiinkin enemmän asfalttia, johon voisi mm. maalata pelejä. Pihan kuivatus on siinä mielessä puutteellinen, että vesi jää helposti lillumaan erityisesti pääovien edustalle.

Pihalla olevat palloseinät pitäisi opettajien mielestä sijoittaa vastakkain niin, että niitä vasten voisi pelata kunnollista palloa. Tällä hetkellä esimerkiksi koripalloseiniä vasten pelataan kummaltakin puolelta, mikä aiheuttaa vaaratilanteita.

5 Osallistuvan tutkimuksen menetelmien sekä tutkimustulosten tarkastelu

5.1 Tutkimusmetodien tarkastelu

5.1.1 Kävelykierros

Kävelykierros osoittautui varsinkin konkreettisuutensa takia – suunnittelija ja osanottajat ovat kaikki fyysisesti läsnä tutkimuksen kohteena olevassa paikassa – erittäin hyvää ja selkeää tietoa antavaksi menetelmäksi. Kuten Marketta Kyttä toteaa, menetelmän konkreettisuus tekee kävelykierroksen hyväksi menetelmäksi lasten tutkimukseen (Kyttä 2001b). Lasten on helppoa hahmottaa ympäristö, kun ollaan paikan päällä. Pihan jakaminen etappeihin helpottaa mielestäni pihan hahmottamista erilaisina toiminnallisina kokonaisuuksina, ts. pihan eri kohdissa harrastetaan erilaisia asioita (palloilua, leikkimistä, juoksemista jne.). Tätä asetelmaa voi verrata piirtämistehtävän antamaan informaatioon. Kun lapset saavat piirtää kuvia pihasta (ks. Kuva 6), niin hienoja kuin kuvat ovatkin, ovat toiminnot sekaisin pihalla, ja kuvista on vaikeaa hahmottaa missä pihan kohdassa lapset haluaisivat harrastaa mitään.

Kuva 6: Hakametsän neljäsluokkalaisten piirroksia unelmien koulupihastaan.

Kävelykierros toimi mielestäni erinomaisesti varsinkin kouluikäisillä, koska he osasivat varsin hyvin verbalisoida mitä pihaltaan halusivat. Suzanne Ziegler ja Howard F. Andrews esittävät, että kouluikäiset lapset ovat varsin kykeneviä sanallisesti kertomaan itseään koskevista asioista, kun taas nuoremmilla lapsilla tämä taito ei ole vielä yhtä kehittynyt (Ziegler & Andrews 1987: 302-303). Esikouluikäisillä pitäisikin pyrkiä kävelykierroksen sijaan havainnointityyppiseen tutkimukseen. Aikuisten kävelykierros toteutetaan siten, että osanottajat saavat kirjoittaa paperille mielipiteitään ja korjausehdotuksiaan kulakin etapilla (de Laval 1997: 155). Uskon, että tällainen dokumentointitapa verottaisi lasten vastausten spontaanisuutta ja voisi olla varsinkin pienemmille oppilaille liian raskasta, koska kirjoittaminen ei vielä suju niin hyvin kuin aikuisilla. Kirjoittamistehtävässä lasten luonnollinen käytös eri etapeilla jäisi myös vähemmäksi, joten suunnittelijan olisi vaikeampaa havainnoida sitä.

Uskoisin, että kävelykierros-tutkimuksella on mahdollista saada suhteellisen edustavaa tietoa, mutta erityistä huomiota pitää kiinnittää siihen, että myös hiljaisemmat oppilaat saavat mahdollisuuden ilmaista mielipiteitään. Kävelykierroksen aikana pojat huutelivat ehdotuksia melko estottomasti, kun taas tytöiltä piti usein erikseen kysyä mielipidettä. Varsinkin neljäsluokkalaisten tytöt olivat melko varautuneita vastaamaan.

Ikäryhmien ja sukupuolten erot tulivat mielestäni tutkimuksessa kohtalaisen hyvin esiin. Tyttöjen ja poikien toiminnot olivat jossain määrin erilaisia, ja tytöt käyttivät eri alueita kuin pojat välituntitoimintoihin. Ikäryhmien toiminnot olivat niin ikään hieman

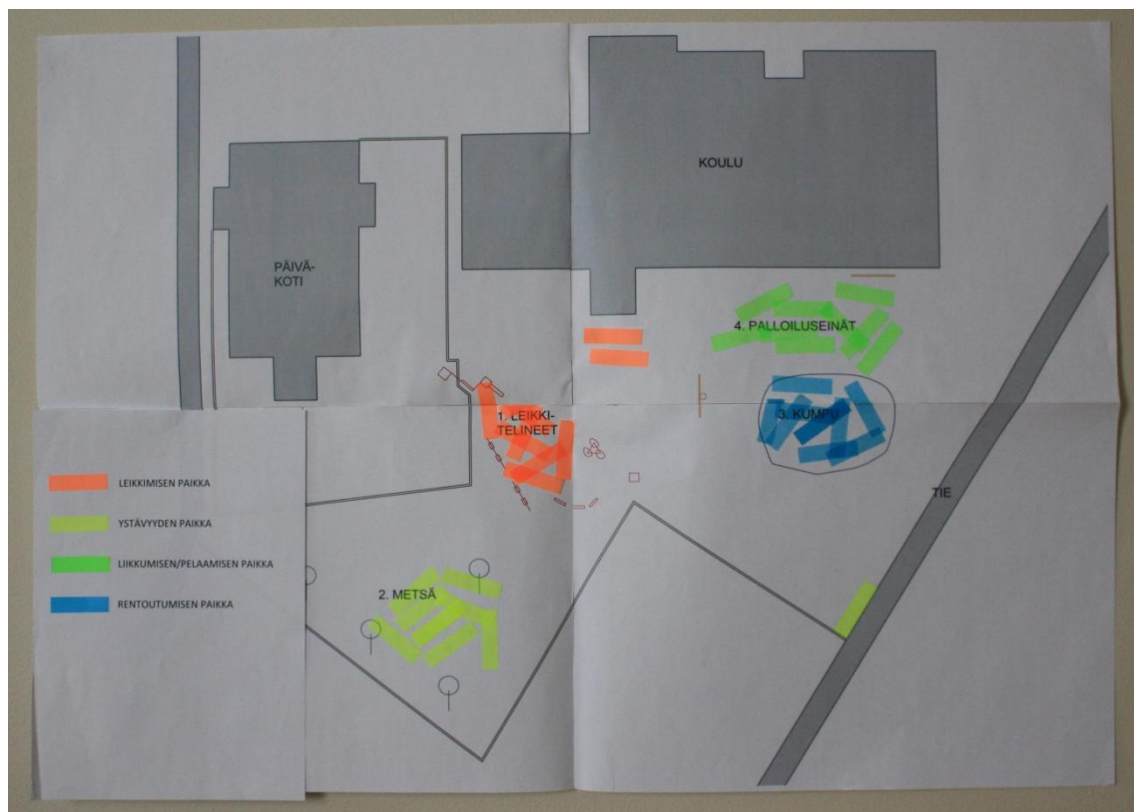
erilaisia. Nuoremmat oppilaat esimerkiksi selkeästi välttelivät vanhempien oppilaiden paikkoja.

Tutkimuksen eräänä vahvuutena ja samalla myös heikkoutena voi pitää sanelukoneen käyttöä. Uskoisin, että sanelukoneen käyttö auttoi lapsia antamaan spontaania palautetta verrattuna tilanteeseen, jossa tutkija kirjoittaa kommentit paperille. Kommentteja tuli myös usein ”huutoäänestyksenä” päällekkäin, joten niiden kirjaaminen olisi ollut työlästä, kun taas päällekkäiset kommentit oli helppo purkaa sanelukoneelta. Lisäksi sanelukoneen käyttö on tutkijalle kätevä apu, koska koneen käyttö mahdollistaa lasten käytöksen havainnoinnin. Mielestäni lasten käytös tosin oli erittäin yhtenevää kommenttien kanssa, joten observoinnilla ei tavoitettu juurikaan lisäinformaatiota. Sanelukoneen negatiivisena puolena voi pitää sitä, että varsinkin hiljaisemmat kommentit kuuluivat epäselvinä jälkeensä kuunneltuna. Myöskään kaukaa huudetut kommentit eivät tallentuneet kunnolla.

Tutkijalla on kävelykierroksessa erittäin merkittävä rooli varsinkin lasten kanssa toimittaessa. Puhuttaessa on käytettävää sellaista kieltä, että lapset sitä ymmärtävät. Ziegler ja Andrews painottavat lasten ymmärryskyvyn erilaisuutta verrattuna aikuisiin (Ziegler & Andrews 1987: 302). Esimerkiksi tehtävänannossa on varmistettava, että kaikki ovat ymmärtäneet mistä tehtävässä on kyse. Kierroksella on pyritään aktivoimaan kaikkia oppilaita, jotta jokainen oppilas kokisi osallistuneensa ja kokisi tehtävän mielekkääksi. Varsinkin toisluokkalaisilla oli mielestäni taipumusta heittää ilmaan kommentteja ilman perusteluja. Tutkijan velvollisuus on yrittää selvittää, miksi mielipiteeseen on päädytty, ts. pyytää perusteluja. Tutkijan rooli on tällaisessa tutkimuksessa olla Waldemar Strangen ajatuksen mukaan enemmän ”juontaja” kuin ”johtaja” (Strange 1999: 100). Juontajan tehtävä on johdattaa lapset tutkimuksen läpi, mutta ei esimerkiksi arvostella annettuja kommentteja vaan antaa niiden tulla spontaanisti.

5.1.2 Tarrakartta

Toisluokkalaisilla toteutettu tarrakartta (ks. Kuva 7) oli mielestäni hieman epäonnistunut tutkimuskokeilu, johtuen joko menetelmän epäsopivuudesta tämän ikäisille tai toteutustavasta. Jo tarrojen jakotilanteessa lapset kyselivät kavereiltaan siitä, mihin kohtaan pohjakartassa he aikoivat liimata tarrat. Lapset jonottivat liimatakseen tarrat ja näkivät samalla, mihin muut liimasivat tarroja. Tarrakartasta tulikin liian yhtenäinen ollakseen uskottava. Uskoisin, että ryhmäpaine aiheutti sen, että tarrat laitettiin samoihin kohtiin.

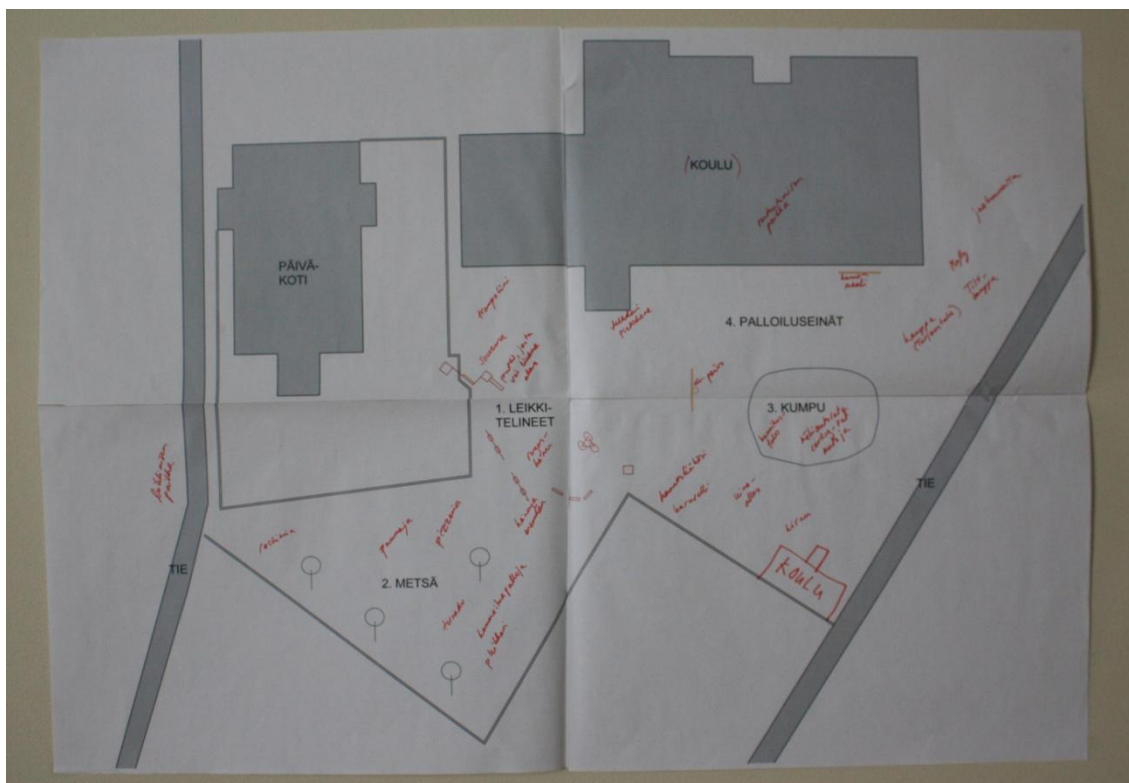

Kuva 7: Toisluokkalaisten tarrakartta-tehtävän tulokset.

Jälkikäteen ajateltuna uskon, että erilainen toteutustapa olisikin ainakin jossain määrin muuttanut tuloksia uskottavampaan suuntaan. Tarrakartta toteutetaan yleensä yksilötehtävänä (Koskinen 2003: 45). Jos kaikki oppilaat olisivat saaneet omat pohjakartat, joihin kukin olisi liimannut omat tarransa, olisi tulos ollut todennäköisesti vähemmän yhtenäinen. Jos karttoihin olisi vielä merkitty tekijän sukupuoli, olisi tuloksia pystynyt lukemaan tyttöjen ja poikien välituntiaktiiviteettien näkökulmasta. Tarrakartta-metodissa on kartan marginaaliin kirjoittaa vielä perusteluja valinnoille, mikä helpottaisi karttojen lukemista tutkijan näkökulmasta. Tämä olisi kuitenkin suhteellisen paljon aikaa vievää, eikä olisi ollut mahdollista käytettävissä olleen ajan puitteissa.

5.1.3 Toisluokkalaisten kirjoitustehtävä

Toisluokkalaisten kirjoitustehtävä (ks. Kuva 8) ei mielestäni tuonut juurikaan lisäinformaatiota siihen, mitä oli tullut esiin jo kävelykierroksen aikana. Uskoisin, että kirjoitustehtävä toimisi paremmin yksinään, ilman kävelykierrosta. Kävelykierroksen yhteydessä tehtävässä lähinnä kerrattiin kävelykierroksella tulleita kommentteja.

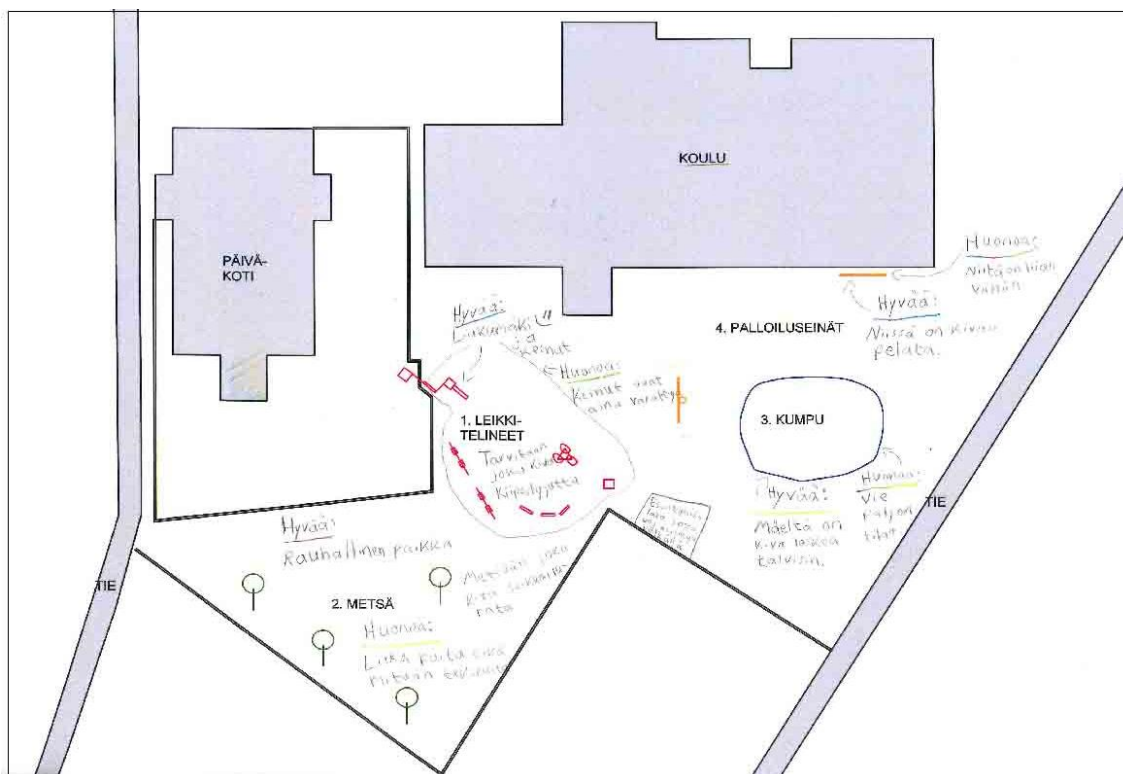

Kuva 8: Toisluokkalaisten kirjoitustehtävän tulokset.

Kirjoitustehtävän suurin hyöty on mahdollisesti yhteenvetoa tekevänä tehtävänä. Tässäkin tehtävässä olisi voinut kokeilla sitä, että kukin oppilas olisi täyttänyt oman pohjakarttansa kommenteilla (samaa tyyliin kuin neljäsluokkalaisten tutkimuksessa), sen sijaan että toimin kaikkien puolesta kirjurina. Näin jokainen olisi rauhassa saanut ilmaista sellaisia asioita, joita ei ehkä ehtinyt tai uskaltanut esittää. Tällaiseen toteutustapaan olisi kuitenkin pitänyt varata enemmän aikaa. Positiivisena yllätyksenä pidin sitä, miten hyvin toisluokkalaisten lapset hahmottivat pohjakartan.

5.1.4 Neljäsluokkalaisten kirjoitustehtävä

Mielestäni toisluokkalaisten kirjoitustehtävä (ks. Kuva 9) onnistui varsin hyvin lukuun ottamatta ajan loppumista kesken. Vaikka neljäsluokkalaisten tehtävässä kerrattiin pitkälti samoja asioita kuin kävelykierroksella, tuli ilmi myös aivan uusia ideoita (esim. toive esiintymislavasta). Uskon, että tämä johtui siitä, että jokainen oppilas/oppilaspari sai oman pohjakartan ja sai itsenäisesti miettiä omia näkemyksiään pihasta. Tehtävä toimi mielestäni hyvin myös parityöskentelynä; ne, jotka tekivät pareittain, kävivät asioista keskustelua, ja myös saivat tehtävän paremmin tehtyä loppuun. Aika ei myöskään riittänyt tämän tehtävän kohdalla, mutta toisaalta aikaa olisi tarvittu vain vähän enemmän, n. 10 min.

Kuva 9: Esimerkki neljäsluokkalaisten kirjoitustehtävän tuloksista.

5.1.5 Hakametsän asukkaiden kyselytutkimus

Hakametsän asuinalueen asukkaiden mielipiteet ja toiveet jäivät valitettavasti kuulematta, sillä toimintapäivän kyselyyn ei tullut vastauksia. Asukkaiden toiveet olisivat antaneet arvokasta tietoa lähiliikuntapaikan suunnittelua ajatellen. Olisi ollut hyvä saada aikuisväestön mielipiteitä siitä, minkälaista kuntoliikuntaa he olisivat halunneet harrastaa pihalla. Uskon, että syy vastausten puuttumiselle oli ainakin osittain siinä, että ihmisten olisi ollut helpompaa kommentoida valmista suunnitelmaluonnosta kuin keksiä parannusehdotuksia nykyiselle pihalle. Lisäksi koulupiha voi olla enemmistölle ihmisistä vieras paikka, josta korkeintaan kävellään ohi, joten sitä on vaikeaa kommentoida.

5.2 Näkökulmia tutkimukseen

5.2.1 Tutkimuksen haasteet

Osallistuvan tutkimuksen menetelmien testaaminen oli haastavaa ja toisaalta antoisaa. Haastavuus tuli siitä, että olosuhteet paikan päällä olivat hieman erilaiset kuin etukäteen olin arvioinut. Tästä esimerkkinä voi pitää esikoululaisten tutkimusta, joka muodostui paikan päällä melko erilaiseksi kuin olin alun perin ajatellut. Toinen haaste oli ajan käyttö, jonka ennakoiminen oli hyvin vaikeaa. Mielestäni varattu aika riitti melko hyvin, tosin nel-

jännien luokan kirjoitustehtävään olisi tarvittu vain hieman enemmän aikaa. Toisaalta tutkimuksen teko oli antoisaa: lapset olivat innostuneena mukana tutkimuksessa ja sain paljon sellaista informaatiota pihasta, jota en ilman tutkimusta olisi saanut.

5.2.2 Osallistumisen asteet

Liisa Horelli et. al. on kuvaillut osallistuvan tutkimuksen osallistumisen kolmea tasoa: *kuuleminen*, *kumppanuus* ja *täysivaltainen osallistuminen* (Horelli et al. 2002: 42). Lähtökohdana Hakametsän koulussa toteutetussa tutkimuksessa oli, että lasten ideoita ja toiveita hyödynnetään suunnittelussa, joten lapsilla oli todellista valtaa suhteessa suunnitelman sisältöön. Lapset eivät kuitenkaan olleet vastuussa suunnitelman lopputuloksesta, joten heitä ei voi pitää *täysivaltaisina osallistujina*. *Kuulemistasoinen* osallistuminen ei myöskään kuvaa tilannetta, koska tällöin osallistujien mielipiteitä kuunnellaan, mutta päättäjät tekevät lopulliset päätökset. Uskoisin, että *kumppanuus* kuvaa parhaiten osallistumisen astetta, koska lasten näkemykset näkyvät suunnitelmassa, mutta lopullinen vastuu lopputuloksesta oli suunnittelijoilla.

5.2.3 Otos ja yleistettävyyys

Otoskoko tutkimuksessa oli melko pieni, n. 20 lasta/luokka, joten tulosten yleistäminen toisen ala-asteen oppilaiden toiveisiin on käytännössä mahdotonta myös siksi, että koulupihan olosuhteet ovat erilaiset eri kouluissa. Tutkimus Hakametsän koulun oppilailla tehtiin opinnäytetyön kannalta siksi, että haluttiin testata, miten osallistuvan tutkimuksen menetelmät toimivat ala-asteikäisillä lapsilla. Toinen päämäärä oli pihan suunnittelun kannalta selvittää, mitä lapset toivoivat koulupihaltaan, jotta osattaisiin suunnitella lapsia miellyttävä ja liikuntaan aktivoiva koulupiha. Osallistuvien menetelmien tutkimuksen tulosten perusteella voidaan tehdä joitakin päätelmiä menetelmien toimivuudesta tietyn ikäisillä oppilailla. Sen sijaan koulun oppilaiden toiveet ja mielipiteet koulupihasta ovat sovellettavissa vain kyseisen koulupihan olosuhteisiin.

5.2.4 Osallistuva tutkimus liikuntaolosuhteiden tutkimisen näkökulmasta

Mielestäni kävelykierros-menetelmä oli käytetyistä metodeista ehdottomasti paras tutkimaan lasten liikuntakäyttäytymistä ja liikuntaa koskevia toiveita pihalla. Tutkijan näkökulmasta liikuntaolosuhteista kysyminen oli luontevaa, kun lapset pystyivät konkreettisesti myös näyttämään, mitä pihalla tekivät. Jälkikäteen ajateltuna vielä täydellisemmän kuvan lasten liikunnasta olisi saanut havainnoimalla lapsia pihalla esim. välitunnin aikana tai haastatteleamalla liikunnanopettajia. Tällä tavalla olisi saanut laajemman perspektiivin

esim. nuorimpien (ensimmäisen luokan) ja vanhempien (viidennen ja kuudennen luokan) oppilaiden välituntiliikunnasta. Toisaalta olen suhteellisen tyytyväinen jo kävelykierroksen antamaan tietoon, koska tutkimukseen osallistuneet lapset osasivat hyvin kertoa nuorempien ja vanhempien koululaisten liikunnasta – heidän toiveensa tosin jäivät nyt kuulematta.

5.3 Lasten mielipiteiden ja toiveiden tarkastelu

Lasten toiveet koulupihan suhteen olivat valtaosin realistisia ja jopa helposti toteutettavia, mutta paljon inspiraatiota antoivat Linnanmäen ja Särkänniemen laitteet. Varsinkin kävelykierroksen aikana pojilla oli mielestäni pientä huutokilpailua siitä, kuka osaa ehdottaa kaikkein huikeinta huvipuistolaitetta. Uskoisin, että tässä oli kyse enemmän poikien keskinäisestä yllytyksestä kuin aidoista toiveista.

Tyttöjen ja poikien välituntiaktiviteetteja koskevat toiveet olivat osin erilaisia, osin samanlaisia. Poikien toiveet koskivat enemmän liikuntaa kuin tyttöjen. Tytöiltä tuli toiveita mm. lukunurkasta ja majoista, minkälaisia pojat eivät ehdottaneet lainkaan. En tiedä johtuiko tämä siitä, etteivät pojat rauhoittumiseen tarkoitettuja aktiviteetteja toivoneet, vai siitä, etteivät he kehdanneet sellaisia toiveita esittää. Poikien näkemykset liikunnasta koskivat tyttöjä enemmän ryhmäliikuntaa, kuten hippaa tai pesäpalloa. Tytöt puolestaan toivoivat yksilöliikuntaan liittyviä asioita, kuten juoksurataa tai trampoliinia. Kumminkin sukupuolet toivoivat toisaalta myös samoja asioita pihalle: lisää palloseiniä ja keinuja.

Myös eri-ikäisten lasten toiveissa ja mielipiteissä oli eroja ja samankaltaisuuksia. Mielestäni neljäsluokkalaisten osasivat parhaiten perustella mielipiteitään, ilman, että perusteluja piti erikseen pyytää. He myös kritisoivat pihaa eniten mm. sanoen, että metsässä on kylmää ja pimeää, eikä sinne siksi tee mieli mennä. Neljäsluokkalaisten ehdotukset olivat myös hieman realistisempia kuin nuorempien oppilaiden. Toisaalta tässä oli apuna heidän opettajansa, joka pyysi lapsia esittämään vain toteuttamiskelpoisia ehdotuksia. Itse en kertoessani lapsille tehtävästä pyytänyt esitettäväksi vain realistisia ehdotuksia, koska en oikein tiennyt etukäteen, minkälaisia ehdotukset tulisivat olemaan. Eri ikäryhmien toiveissa ei ollut sisällöllisesti suuria eroja: kaikki halusivat keinua, kiipeillä, pelata pallopelejä ja leikkiä erilaisia pihaleikkejä.

Lapset eivät juurikaan esittäneet toiveita kasvillisuudesta. Ainoa kasvillisuutta koskeva kommentti tuli neljännen luokan pojalta, joka toivoi kummun nurmettamista. Muuten pojat kritisoivat metsää negatiiviseksi asiaksi pihalla, koska puut ovat leikkien tiellä. Uskoisin kuitenkin, että koulupihan metsäalue koetaan negatiiviseksi siksi, että alue on niin alihyödynnetty. Jos metsässä olisi enemmän tekemistä, se koettaisiin varmasti

positiiviseksi asiaksi. Puiden suuri määrä koulupihalla vaikuttaa todennäköisesti siihen, että toiveita kasvillisuuden lisäämisestä ei tullut.

5.4 Lähiliikuntapaikan suunnittelu

Hakametsän koulupihan lähiliikuntapaikkasuunnitelman (ks. LIITE) laatiminen tapahtui yhteistyössä Nuoren Suomen kehityspäällikön kanssa. Pihan muoto on sellainen, että sen antamat mahdollisuudet toimintojen sijoittelulle ovat rajalliset. Olemassa olevat leikkivälineet pidettiin suunnitelmassa paikallaan, koska niiden siirtäminen olisi kallista. Olemassa olevat välineet myös muodostivat selkeät toiminnalliset kokonaisuudet. Suunnittelulla olemassa olevia toimintamahdollisuuksia laajennettiin. Pihasta pyrittiin suunnittelemaan nykyaikainen, sekä välituntuliikuntaan että lähiliikuntaan soveltuva kokonaisuus.

Vanhempainyhdistys on visioinut suunnittelevansa ja rakentavansa metsän-alueelle seikkailuradan, jonka toteuttamiseen käytetään helposti saatavilla olevia materiaaleja, kuten köysiä, puuta ja kiviä. Johtuen vanhempainyhdistyksen aloitteellisuudesta tässä asiassa, päätimme vain merkitä seikkailuradan paikan suunnitelmaan; yksityiskohdainen suunnittelu ja toteutus jää vanhempainyhdistyksen harteille. Tarvittaessa vanhempainyhdistyksellä on mahdollisuus kääntyä Nuoren Suomen puoleen saamaan apua seikkailuradan toteutukseen. Suunnitelmassa vanhempainyhdistystä on ohjeistettu painottamaan toteutuksessa tasapainoa kehittäviä elementtejä.

Lasten mielipiteet ja toiveet olivat jatkuvasti taustalla suunnittelussa, ja niihin palattiin jatkuvasti ikään kuin ”muistin virkistykseksi”. Tärkeää oli ottaa huomioon tyttöjen ja poikien erilaiset liikuntatottumukset. Tytöille tyypillistä liikuntaa pihalla oli keinuminen, tasapainopuomeilla tasapainottelu, asfalttipelit, juokseminen sekä jalkapallon pelaaminen. Suunnittelussa nämä aktiviteetit on pyritty ottamaan huomioon siten, että tämäntyyppisiä aktiviteetteja on lisätty runsaasti (mm. Sporttileikki-monitoimiväline, asfalttitilan suurentaminen ja siihen maalattavat pelit, seikkailurata, keinujen lisääminen). Poikien välituntiliikkuminen koostui pääasiassa keinumisesta, jalkapallon pelaamisesta, kiipeilystä ja juoksemisesta. Palloilumahdollisuuksia on lisätty merkittävästi esim. Panna-Areenalla, salibandyareenalla sekä palloiluseinillä. Kiipeilyyn soveltuu mm. kummulle suunniteltu, niin ikään vanhempainyhdistyksen toteutettavaksi kaavailtu kiipeilyköysi.

Koulupihasta suunniteltiin samalla lähiliikuntapaikka, jota lähialueen asukkaat voisivat käyttää vapaa-ajan liikuntaan. Kolmen sukupolven liikkujille, tasapainoa ja koordinaatiota kehittämään, pihalle suunniteltiin Lappsetin Sporttileikki-monitoimiväline. Kerkosportin ulkokuntolaitteet on otettu suunnitelmaan mukaan, koska ne soveltuvat hyvin lihaskunnon kehittämiseen.

6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tärkein tavoite oli tarkastella osallistuvia menetelmiä sekä testata, miten osallistuvan suunnittelun menetelmät soveltuvat tiedon keruuseen lapsilta ja minkälaista tietoa ne antavat. Työssä tarkasteltiin osallistuvia menetelmiä lähiliikuntapaikkasuunnittelun, lasten itsensä sekä suunnittelijan roolin näkökulmasta. Osallistuvan suunnittelun menetelmien testaaminen onnistui sikäli, että menetelmät tuottivat lähiliikuntapaikkasuunnittelun tarpeisiin erittäin paljon tietoa. Erityisesti kävelykierroksen kierros-osa oli erityisen hyödyllinen tuottamaan tietoa suunnittelukohteen nykytilasta ja käyttäjien toiveista. Kävelykierroksen purkutilaisuudessa testatut menetelmät kaipaavat vielä hiomista tuottaakseen luotettavaa tietoa.

6.1 Yhteenveto

Opinnäytetyön päätavoite oli tutkia, miten osallistuvan suunnittelun menetelmät soveltuvat lasten parissa käytettäväksi ja minkälaista tietoa ne tuottavat. Opinnäytetyön toissijainen tavoite oli yhteistyössä Nuoren Suomen kanssa tuottaa lähiliikuntapaikkasuunnitelma Uudenkaupungin Hakametsän koulupihalle. Osallistuvan suunnittelun tuottamaa tietoa haluttiin hyödyntää lähiliikuntapaikan suunnittelussa.

Lasten osallistuminen suunnitteluun hyödyttää kaikkia osapuolia. Lapset viettävät paljon aikaa lähiympäristössä verrattuna esimerkiksi aikuisväestöön, joten he ovat lähiympäristön asiantuntijoita. Lasten osallistamisen kautta on kyetty luomaan ihmisläheisiä ympäristöjä. Lapsilla ei kuitenkaan ole yksinään mahdollisuuksia osallistua heidän elinympäristöönsä koskeviin päätöksiin, vaan osallistuakseen lapset tarvitsevat aikuisten apua. Lasten osallistuminen oman elinympäristönsä suunnitteluun hyödyttää lasta itseään, sillä osallistumalla hän oppii aktiivisen kansalaisuuden taitoja.

Suunnittelijalle osallistuvan tutkimuksen toteuttaminen on tärkeää, sillä osallistumismenettelyt helpottavat suunnittelualueen hahmottamista ja auttavat luomaan kontaktia alueen pääkäyttäjiin. Suunnittelijan ja käyttäjien vuorovaikutus on avainasemassa suunnittelussa, sillä asukkaiden palaute auttaa luomaan entistä ihmisläheisempiä ja viihtyisämpiä ympäristöjä. Lasten osallistuvassa suunnittelussa suunnittelijan rooli on johdattaa lapset suunnittelun läpi arvostelematta lasten tuottamaa informaatiota tai kontrolloimatta lopputulosta.

Ympäristöpsykologiassa on kehitetty useita menetelmiä, joiden avulla pyritään kartoittamaan ihmisen suhdetta ympäristöönsä. Ihminen yrittää sisäisesti tai ulkoisesti, ”psykykkisen työn” tai ympäristössä toimimisen kautta, säätelämään suhdettaan ympäristöönsä. Ihmistä tyydyttävä ja hänen hyvinvointiaan lisäävä ympäristösuhde muodostuu siitä, että ihmisen sisäiset tarpeet heijastuvat ulkoisesta ympäristöstä. Osallistuvan suunnittelun menetelmät ovat työkaluja, jotka mahdollistavat ihmisen ympäristösuhteen

tutkimisen ja antavat samalla ihmiselle mahdollisuuksia vaikuttaa oman elinympäristön suunnitteluun. Menetelmän valintaan vaikuttavat monet asiat, kuten osanottajien ikä, osallisuuden taso ja mitä halutaan tutkia. Useimmat menetelmät soveltuvat lasten parissa käytettäväksi, mutta lasten ikä on merkittävä tekijä suunniteltaessa menetelmän toteutustapaa.

Tutkimusten mukaan suomalaiset lapset eivät liiku terveytensä kannalta tarpeeksi. Etenkin liikunnallisesti passiivisten lasten liikuntaa lisäisi lähiliikuntapaikkojen lapsiystävällisyys ja viihtyisyys sekä hyvä saavutettavuus. Lapsiystävällisen ympäristön tunnistaa siitä, että ympäristö on monipuolinen ja siinä pystyy vapaasti liikkumaan. Ympäristön monipuolisuus ja liikkumisen vapaus tukevat toisiaan: liikkuminen lisää kuvaa ympäristöstä monipuolisena paikkana, ja monipuolinen ympäristö kannustaa liikkumaan lisää.

Koulupihan rakentaminen lähiliikuntapaikaksi demokratisoi liikuntamahdollisuuksia. Koulupihat sijaitsevat lähellä asutusta, joten koulupihalle kulkemiseen ei useimmiten tarvita autoa, mikä pienentää liikunnan kustannuksia. Lisäksi koulupihat ovat myös kouluajan ulkopuolella vapaassa käytössä, joten niihin voi mennä kuntoilemaan vapaasti ilman käyttövuoroja. Tutkimukset ovat osoittaneet, että koulupihojen kunnostaminen lähiliikuntapaikoiksi on lisännyt lasten välituntiliikunnan lisäksi lasten vapaa-ajan liikuntaa.

Hakametsän ala-asteella toteutettu osallistuvan suunnittelun tutkimus toi paljon käyttökelpoista tietoa siitä, miten lapset kokivat koulupihan nykytilan ja mitä he toivoivat koulupihalta. Pääosa toiveista oli varsin realistisia ja toteutuskelpoisia. Myös kierrokseen osallistuneet sekä välitunneilla tapaamani opettajat antoivat arvokkaan panoksensa tutkimukseen kommentoimalla pihan toiminnallisia ominaisuuksia. Lasten toiveissa oli joitakin eroja eri-ikäisten ja eri sukupuolten välillä, mutta yllättävää oli toiveiden samankaltaisuus, kaikki toivoivat esimerkiksi keinujen ja palloilutilan lisäämistä.

Hakametsän koulussa tutkituista menetelmistä kävelykierros tuotti kaikkein eniten lähiliikuntapaikkasuunnittelua hyödyttävää tietoa. Menetelmän konkreettisuus ja vuorovaikutuksen välittömyys tekevät siitä hyvän menetelmän lapsille. Kävelykierrosmenetelmän käyttö vaatii kuitenkin tutkijalta tarkkaavaisuutta sen suhteen, että myös hiljaisemmat oppilaat saavat ilmaista mielipiteensä ja toiveensa. Hakametsässä tutkitut muut menetelmät vaativat vielä muokkaamista ja lisätestaamista.

6.2 Pohdinta tutkimuksen kehitysehdotuksista sekä jatkotoimenpiteistä

Osallistuvien menetelmien soveltamisen tulisi mielestäni kuulua lähiliikuntapaikkahankkeiden hankesuunnitteluvaiheen perustehtäviin. Tekemäni tutkimuksen tuloksena sain lapsilta paljon uutta ja tärkeää tietoa, ja kyseisen tiedon saaminen olisi ilman osallistuvaa

tutkimusta ollut mahdotonta. Lasten asiantuntijuus oman elinympäristönsä suhteen on kiistämätöntä, ja tämän asiantuntijuuden huomiotta jättäminen on suunnittelijan kannalta menetys.

Lasten osallistumista ympäristön suunnitteluun kannattaisi kehittää edelleen täysivaltaisemman osallistumisen suuntaan, sillä useat tutkimukset osoittavat, että lapsilla on paljon hyviä ja toteuttamiskelpoisia ideoita. Lasten osallistumisen seurauksena syntyy sellaisia liikuntaympäristöjä, jotka ovat lasten ehdoilla rakennettuja, mielenkiintoisia ja liikuntaan innostavia. Täysivaltainen osallistuminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että lapset määrittäisivät itse tutkimusongelmat ja vastaisivat ympäristöhankkeen suunnittelusta.

Osallistuvien menetelmien testaaminen antaa tärkeää tietoa niiden soveltuvuudesta. Testaaminen on välttämätöntä, sillä suunnittelijan ja tutkimuksen tekijän näkökulmasta on vaikeaa etukäteen tietää, miten osallistuvan suunnittelun menetelmät toimivat eri-ikäisillä lapsilla. Testaamisen perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä menetelmistä ja hioa niitä edelleen. Joitakin opinnäytetyössäni käyttämiäni menetelmien toteutustapoja pitäisi vielä parantaa ja testata edelleen, jotta niiden toimivuudesta lapsilla voisi vakuuttua. Olin kuitenkin itse erittäin vaikuttunut kävelykierroksen toimivuudesta, sillä se antoi valtavan määrän hyödyllistä tietoa ja näytti olevan lapsia innostava menetelmä. Kävelykierros voisi vielä paremmin soveltua kahden tutkijan tekemäksi, sillä toinen tutkija voisi haastatella lapsia kierroksella ja toinen havainnoida lasten spontaania käytöstä. Havainnointi haastattelun ohella on melko raskasta yhdelle tutkijalle.

Liikuntapaikkojen sijoitteluun pitäisi kiinnittää huomiota jo kaavoituksessa, sillä vaikeasti saavutettavissa olevien liikuntapaikkojen on osoitettu olevan eräs merkittävä syy lasten liikkumattomuudelle. Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen koulupihoille on suositeltavaa juuri siksi, että koulupihat ovat lasten helposti saavutettavissa.

Lähdeluettelo

- Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. (1997). *Ympäristöpsykologian perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Horelli, L. (1982). *Ympäristöpsykologia*. Espoo: Weilin + Göös.
- Horelli, L. (1992). *Lapset ympäristön tutkijoina*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Horelli, L., Kyttä, M. & Kaaja, M. (2002). Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa: Gretscher, A. (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Jauhiainen, J.S. (2002). Kaupunkiliikkeet ja kamppailu osallisuudesta kaupunkitilaan. Teoksessa: Bäcklund, P. et al. (toim.) *Osalliset ja osajat: kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki : Gaudeamus.
- Järnefelt, H. (2003). Paikallisuus kunniaan. Teoksessa: Sassi, P. (toim.) *Koulupihan mahdollisuudet –opas*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Järvinen, M.R. (2007). Nuorten osallistuminen ja järjestötyö koulussa. Teoksessa: Arola, P. & Sallinen, P. (toim.) *Koulussa kansalaiseksi: opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 2007.
- Koskinen, S. (2003). Koulun piha oppilaiden osallistumisen areenana. Teoksessa: Sassi, P. (toim.) *Koulupihan mahdollisuudet –opas*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kostiainen, L. (2007). Yksilöllinen oppimisyhteisö. Teoksessa: Arola, P. & Sallinen, P. (toim.) *Koulussa kansalaiseksi: opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 2007.
- Kurki, L. (2006). *Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Kytä, M. (2004). *Ihmisyystavallinen elinympäristö: tutkimustietoa ja käytännön ideoita rakennetun ympäristön suunnittelua varten*. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.
- Laitinen, M. ja Nurmi, K.E. (2007). Aktiivinen kansalaisuus ja sen oppiminen. Teoksessa: Arola, P. & Sallinen, P. (toim.) *Koulussa kansalaiseksi: opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 2007.

de Laval, S. (1997). *Planerare och boende i dialog : metoder för utvärdering*. Stockholm : Kungliga tekniska högskolan.

Rinkinen, K. (2004). *Rivien väliin jäävät asukkaat: hiljaisten ryhmien osallistaminen ympäristösuunnittelussa*. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Sassi, P. (2003). Koulupihatalkoot. Teoksessa: Sassi, P. (toim.) *Koulupihan mahdollisuudet –opas*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Strange, W. (1999). *Luovuutta suunnitteluun - osallisuutta toteutukseen : työkirja lasten ja nuorten tulevaisuustyöpajoihin ja suunnittelupiireihin*. Helsinki: Sisäministeriö, Suomen kuntaliitto, Viherympäristöliitto.

Vesikansa, S. (2002). Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa: Gretscher, A. (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina: artikkeleita osallisuudesta*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Ziegler, S. & Andrews, H.F. (1987) Children and Built Environments: a Review of Methods for Environmental Research and Design. Teoksessa: Bechtel, R.B, Marans, R.W., Michel-son, W. (toim.) *Methods in environmental and behavioral research*. New York : VNR.

Internet-lähteet

Horelli, L. (2001). *Ympäristön tutkimuksen ja vuorovaikutteisen suunnittelun metodologiasta*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Viitek.html> (haettu 8.1.2010).

Horelli, L. & Kyttä, M. (2001). *Aistikävely*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Aistik.html> (haettu 13.1.2010).

Kaaja, M. & Horelli, L. (2001). *Tulevaisuusverstas*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Tulevaisuus.html> (haettu 15.10.2010).

Kuntatiedon keskus (2006). *Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen*. http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;9321;32191;8952 (haettu 12.1.2010).

Kytä, M. (2001a). *Kognitiivinen kartoitus*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Kognkart.html> (haettu 14.1.2010).

Kyttä, M. (2001b). *Kävelykierros eli ohjattu kävelyretki (asuin)alueella (gåtur)*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus.

<http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Gatur.html> (haettu 6.1.2010).

Kyttä, M. (2001c). *Tarrakartta*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus.

<http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Tarrakart.html> (haettu 14.1.2010).

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132> (haettu 15.1.2010).

Nuori Suomi ry. *Miksi koulupihoista lähiliikuntapaikkoja?* Koulupihat lähiliikuntapaikkoina –opas. <http://www.koulupihatlahiliikuntapaikkoina.info/> (haettu 12.10.2010).

Nuori Suomi ry. (2007). *Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus*.

http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Olosuhteet_PDF/Lhiliikuntap_raportti_2007.pdf (haettu 25.2.2010).

Norra, J., Ruokonen R. & Karvinen, J. (2004). *Koulupihojen liikuntaolosuhteet: valtakunnallinen tutkimus 2003*.

http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/ns2/Olosuhteet_PDF/koulupihojen_liikuntaolosuhteet.pdf (haettu 28.1.2010).

Opetusministeriö (2008). *Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011*.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm45.pdf?lang=fi> (haettu 21.2.2010).

Teknillinen korkeakoulu. (2005). *Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti*. <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Metodit.html> (haettu 15.2.2010).

TELI-komiteamietintö. (2001). *Terveysliikunnan tila ja haasteet Suomessa*.

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/teli/luku5.htm> (haettu 25.2.2010).

Uudenkaupungin internet-sivut. *Hakametsän koulu*.

http://uusikaupunki.fi/template_1.asp?id=217&startdepth=258 (haettu 29.1.2010).

Uudenkaupungin internet-sivut. *Hakametsän päiväkot*.

http://uusikaupunki.fi/template_1.asp?id=134&startdepth=17 (haettu 29.1.2010).

Väestörekisterikeskus. *Kunnan asukkaat äänestysalueittain 2008*.

http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/tilastot/vaalit/aanestysalueet/aanestysalueet_080131/895_asukkaat_aanalue.htm (haettu 29.1.2010)

LIITTEET

Liite 1: Hakametsän lähiliikuntapaikan yleissuunnitelma

Hakametsän lähiliikuntapaikan yleissuunnitelma
1:400

LÄHILIIKUNTAPAIKAN TOIMINTA-ALUEET

- 1. Asfalttipintainen liikuntaleikkialue.**
Koulurakennuksen pääsisäänkäynnin yhteydessä oleva alue asfaltoidaan ja siihen toteutetaan erilaisia liikuntaleikki- ja ratamaalauksia yms. Maalausten ideointiin ja toteutukseen otetaan koulun opettajat ja oppilaat mukaan! Asfalttoitava alue rajautuu pohjoissuunnassa koulun ja päiväkodin väliiseen aitaan, itäsuunnassa koulun seinään ja eteläsuunnassa olemassa olevaan koripalloseinään. Länsisuunnassa rajausta tehdään asfalttialueelle sijoitettavien toimintojen vaatiman tilan mukaan, huomioiden alueen läheisyydessä olevien leikkivälineiden turva-alueet. Pääsisäänkäynnin yhteydessä, katoksen alla oleva laatoitus kuitenkin säilytetään.
- 2. Salibandykaukalo**
Asfalttipintaiselle alueelle asennetaan pihäsäilypeleihin soveltuva 8m x 12m kokoinen salibandykaukalo, jossa laitakorkeus 50 cm. Esim. Kerko OuDoor.
- 3. Ulkokuntolaitteet**
Asfalttipintaiselle alueelle, pihavalaisimen yhteyteen, sijoitetaan 4 kappaletta Kercon ulkokuntolaitteita (punnerruslaite 501701, ratsastuslaite 501702, surffausrata 501712 ja jalkaprässi 501709)
- 4. Panna -areena**
Asfalttipintaiselle alueelle asennetaan pienpallopeleihin soveltuva Panna-pellareena (Lappset 080900). Kentän alustamateriaaliksi asennetaan hiekkatekonurmi. Areena asemoidaan ikkunoiden väliin siten, ettei se peitä näkymää ulos.
- 5. Katukoripalloalue**
Katukoripalloalue toteutetaan hyödyntäen olevaa koripalloseinää. Pelikori siirretään seinän toiselle puolelle ja korin edustalle tulevaan asfalttiin maalataan pelialuemerkinnot.
- 6. Jalkapallokenttä**
Hiekka-alueelle tehdään jalkapallon pelaamiseen soveltuva n. 8m x 15m pienkenttä. Kenttä toteutetaan tasoittamalla pelialueen vaatima alue (kuoppien täytöt & lanaus) sekä sijoittamalla kaksi pienpalloseinää pelimaaleiksi (esim. Lappset 080803)
- 7. Rinneliukumäki & kiipeilyköysi**
Olemassa olevan maakumpareen pohjoisreunaan asennetaan rinneliukumäki (esim Lappset 120068M) sekä sen yhteyteen kiipeilyköysi, jota voidaan hyödyntää rinnettä ylös kiipeämiseen. Kiipeilyköyden kiinnitys betonianturaan tms. Asennustöiden yhteydessä kumpareen yläosassa olevat kovat ja terävät kohdat tasataan.
- 8. Kolmen sukupolven liikunta- ja leikkipaikka**
Maakumpareen pohjoispuolelle toteutetaan kaiken ikäisille soveltuva liikunta- ja leikkipaikka. Alueelle asennetaan uusi Lappsetin Sporttileikki monitoimiväline (080484) sekä Twist-riipuntaväline (112350). Ko. välineistä sekä olevista tasapainopuumeista, tasapainoilutasosta ja kiipeilytornista muodostetaan ratamainen kokonaisuus. Myös autonrenkaita voidaan tarvittaessa hyödyntää ratamaisuuden aikaansaamiseksi. Alueen yhteyteen hankitaan lisäksi infotaulu, joka opastaa eri-ikäisiä välinekokonaisuuden liikuntakäyttöön.
- 9. Keinualue**
Olemassa olevat keinut säilytetään ja niiden yhteyteen hankitaan lisäksi kaksi uutta keinua, joista toinen tavallinen istuinkeinu ja toinen Lappsetin linnunpesäkeinu (020417M).
- 10. Tasapainoilu- & seikkailurata metsässä**
Metsä-alueelle toteutetaan yhteistyössä vanhempainyhdistyksen kanssa tasapainoiluelementeistä koostuva seikkailurata. Radan toteuttamiseen käytetään piha-alueella olevia isoja kiviä, metsäalueelta kaadettavia puunrunkoja sekä tasapainoiluun soveltuvia köysiä.

LÄHILIIKUNTAPAIKAN TOTEUTTAMISTA TUKEVAT MUUT TOIMENPITEET

11. Metsäalueen kulmassa olevat kiviröykkiöt säästetään erilaisia pihaleikkejä varten. Isoja kiviä voidaan tuoda myös lisää.
12. Pihalla olevaa puustoa harvennetaan maltillisesti. Tarkoituksena on, että aurinko pääsee paremmin paistamaan piha-alueelle. Puita poistetaan myös seikkailuradan paikalta. Metsäinen yleisilme kuitenkin säilytetään. Kaadettuja puita hyödynnetään seikkailuradan rakentamisessa.
13. Nykyiset leikkivälineet pidetään paikoillaan.
14. Pihalla olevat kaksi istutuslaatikkoa siirretään koulurakennuksen katoksen molemmiin puoliin seinän viereen. Laatikoihin toteutetaan soveltuvia istutuksia asfalttialueen elävöittämiseksi.
15. Pihalla olevia graniittipenkit asetellaan katsomopenkeiksi ja oleskeluryhmäksi.
16. Koulun seinän vieressä oleva palloiluseinä säilytetään, mutta se maalataan. Koululaiset voivat ideoida seinään maalattavia aiheita, kuten erilaisia tarkkuusheitto tai -potku maaleja.
17. Koulupiha aidataan Koivukujan suuntaan koululaisten turvallisuuden parantamiseksi. Aita kulkee koulurakennuksen eteläseinän sekä Koivukujan myötäisesti.
18. Kalliolle tuodaan suuria kiviä. Tällä tavoin estetään talvella pulkalla laskeminen viereisen tontin aitaa vasten.

Nuori Suomi ry		Hakametsän lähiliikuntapaikan suunnittelu, Uusikaupunki		
Viivi Tasso, Jan Norra		Yleissuunnitelma		1 : 400
Helsinki, 1.12.2009				